

ՆԱԽԱԳԱՅ ԱՍԱՏ. «ՄԵՆՔ ԱՅՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՈՉ ԹԵ ԻՐԱՐՈՒ ԴԵՄ ԵՒԼԵԼՈՎ, ԱՅԼ ՄԻԱՍՆԱԲԱՐ, ՈՒՍ-ՈՒՍԻ ՏԱԼՈՎ ՊԻՏԻ ՅԱԳԹԱՀԱՐԵՆՔ»

Սուրիոյ նախագահ Պաշար ալ Ասատ յայտնեց, որ սուրիական բաւակին, անոր դաշնակից ուժերուն եւ բարեկամ պետութիւններուն զօրակցութեամբ Սուրիա ահաբեկչութեան դէմ իր պայքարին մէջ յաղթական դուրս պիտի գայ, աւելցնելով որ երկիրին պաշտպանութիւնը կարելի չէր դառնար առանց Սուրիոյ ժողովուրդի տարբեր խաւերուն միասնական դիմադրողականութեան:

Կիրակի, 17 Փետրուար 2019-ին, Սուրիոյ նախագահը նահանգներու տեղական ինքնակառավարման խորհուրդի պատասխանատուներուն ընդունելութեան ընթացքին խօսք առնելով ըսաւ.

«Իւրաքանչիւր փորձառութիւն ազգի մը վերակերտումին կը նպաստէ, անոր ուժ եւ կորով կը պարգեւէ: Սուրիան զօրաւոր է. ան պայքարեցաւ. ահաբեկչական պատերազմէն յաղթական դուրս գալու ի խնդիր ու աւելի զօրաւոր ու վճռակամ դարձաւ»: Ասատ յայտնեց, որ հայրենիքը առուժափի ենթակայ չէ, որովհետեւ սուրբ է, արեւմտեան երկիրներու գործակալներուն դաւադրութիւններով պիտի չկործանի: Անդրադառնալով տեղական ինքնակառավարման խորհուրդին, Սուրիոյ նախագահը յայտնեց. «Տեղական ինքնակառավարման խորհուրդին նպատակը պէտք է ըլլայ զանազան շրջաններու բարգաւաճման հաւասարակշռութիւնը պահպանել եւ տեղական մասնաճիւղերուն իրաւասութիւն տալ ինքնորոյն կերպով զարգացնելու տեղուն տնտեսական, ճարտարագիտական, մշակութային եւ ծառայողական ոլորտները»:

Ասատ ահաբեկչութեան դէմ պատերազմին մասին խօսելով յայտնեց, թէ որեւէ յաղթանակէ ետք, երբ թշնամին պարտութիւն կրէ, դաւաճաններ ու գործակալներ գայրոյթ կը մատուին: Ապա խօսքը վերջիններուն ուղղելով ըսաւ. «Նախ դուք ձեզ, ապա ձեր հայրենիքը ծախեցիք... Չեմ ըսեր ձեր սկզբունքները ծախեցիք, որովհետեւ սկզբունք չունէիք: Չէք գիտակցիր, որ մարդ արժէք կ'ունենայ այն ատեն միայն, երբ իր ժողովուրդին իղձերը կը մարմնաւորէ: Մենք այս պատերազմը ոչ թէ իրարու դէմ ելլելով, այլ միասնաբար, ուս-ուսի տալով պիտի յաղթահարենք: Որեւէ յաղթանակ պիտի ըլլայ ահաբեկչութեան դէմ արձանագրուած յաղթանակ: Կարգ մը սուրիացիներու ահաբեկչութեան եւ դաւաճանութեան մէջ ներքաշուիլը չի նշանակեր, որ անոնք սուրիական ընկերութիւնը կը ներկայացնեն»:

Սուրիոյ նախագահը ԱՄՆ-ի գործակալ համարեց նաեւ Թուրքիոյ նախագահ Էրտողանը, ապա անդրադառնալով Սուրիոյ հիւսիսային շրջանի մէջ Թուրքիոյ դաւադրութիւններուն եւ ներթափանցումի փորձերուն ըսաւ, որ ուշ կամ կանուխ բռնի կերպով Սուրիա թափանցած բոլոր օտար ուժերը դուրս պիտի գան մեր երկիրէն ու Սուրիոյ ամբողջական տարածքը պիտի ազատագրուի սուրիական բանակին ջանքերով: Ասատ պատրաստակամութիւն յայտնեց ներքին հարցերու շուրջ սուրիացիներու հետ բանակցելու՝ համապատասխան ու համոզիչ լուծումներու յանգելու համար:

«Ես չեմ ուզեր ենթադրութիւններու հիման վրայ խանդավառութիւն ստեղծել՝ յայտնելով, որ պատերազմը իր աւարտին հասած է արդէն... խօսքս միայն քաղաքացիներուն չէմ ուղղեր, այլեւ պատկան մարմիններուն... կարգ մը պատկան մարմիններու: Մենք, ըստ սովորութեան, կը սիրենք գոռոզանալ եւ խօսիլ այնպիսի ինքնավստահութեամբ, որ ենթադրել կու տանք, թէ պատերազմը աւարտած է արդէն ու մենք վերջնական յաղթանակ կերտած ենք: Պատերազմը կը շարունակուի: Մենք 4 տեսակ պատերազմ կը մղենք: Առաջինը՝ գիւղատեղական պատերազմն է, որուն ձեռքբերումները կը շօշափենք գետնի վրայ, սուրիական բանակին եւ անոր դաշնակից ուժերուն աջակցութեամբ, երկրորդը՝ մեր երկրի պաշարումին դէմ պատերազմն է, զոր չենք յաղթահարած ամբողջական կերպով: Երրորդը՝ համացանցային ապատեղեկատուութեան պատերազմն է, որուն ընթացքին հակառակորդ կողմեր իրենց գաղափարախօսութիւնն ու հրահրիչ մտքերը կը տարածեն ոչ միայն արհեստագիտութեան ոլորտին տիրապետած ըլլալուն համար, այլեւ մեր անգոյշութեան ու երբեմն ալ թերացումին հետեւանքով: Չորրորդը՝ ներքին ճակտի վրայ, փտածութեան դէմ պայքարն է, որ նոյնքան կարեւոր է վերականգնումի յաջող ընթացքը ապահովելու համար», եզրափակեց Սուրիոյ նախագահը:

ԿԻՐՈ ՄԱՆՈՅԵԱՆ «ՄԵՆՔ ՀԱՅԱՏԱՆԻ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱԴԻ ՄԻԱԿՐՄԱՆ ԿՈՂՄԱԿԻՉ ԵՆՔ»

ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ, ՀՅԴ Հայ Դատի եւ քաղաքական հարցերու գրասենեակի պատասխանատու Կիրո Մանոյեան հարցազրոյց մը ունեցած է ատրպէյճանական «Թուրան» գործակալութեան հետ: Հարցազրոյցը տեղի ունեցած է Երեւան, 2 Փետրուար 2019-ին, «Թուրան» լրատուամիջոցի խմբագիր Շահին Յաճիւ հարցումները հարցուցած է ռուսերէնով, Մանոյեան պատասխանած է հայերէն, թարգմանութիւնը կատարած է լրագրող Տիգրան Յովհաննիսեան: Ծուրք մէկուկէս ժամ տեւած տուեալ հարցազրոյցի ձայնագրութիւնը պահուած է, իսկ «Թուրան» գործակալութիւնը զայն ներկայացուցած է իր հայեցողութեամբ: Հրատարակման մէջ առկայ են անճշտութիւններ: Ստորեւ կը ներկայացնենք հարցազրոյցը խմբագրական որոշ մեկնաբանութիւններով:

«Յունուարի վերջաւորութեան պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Հայաստան-Գրասենեակի կուսակցութեան համագումարը տեղի ունեցաւ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ: Անկախ ցոյց կու տայ, որ դաշնակցականներուն համար Ղարաբաղը ամենէն կարեւոր հարցերէն է, եւ կուսակցութիւնը հակամարտութեան լուծումը կը տեսնէ Հայաստանին Ղարաբաղի միացման մէջ»: Այդ մասին «Թուրան» գործակալութեան տուած հարցազրոյցի ընթացքին ըսած է Հայաստանի կուսակցութեան համախոսակց Կիրո Մանոյեան (ՀՅԴ-ի մէջ համախոսակցի պաշտօն չկայ, իսկ Կ. Մանոյեան ՀՅԴ Բիւրոյի անդամ է, ՀՅԴ Հայ Դատի եւ քաղաքական հարցերու գրասենեակի պատասխանատուն-ard.am խմբ.):

«Մեր դիրքորոշումը այն է, որ Լեռնային Ղարաբաղը պէտք է միանայ Հայաստանին, քանի որ անկախ երբեք չէ եղած Ատրպէյճանի կազմին մէջ եւ պիտի չըլլայ: Մեր գլխաւոր նպատակն է ամրագրել Ղարաբաղի այդ կարգավիճակը», ըսած է Մանոյեան:

Անոր համաձայն, Ղարաբաղը անկախացած է 1991-ին հանրաքուէ կատարելով: Անկախ տեղի ունեցած է տակաւին Խորհրդային Միութեան ժամանակ գործող օրէնքներուն հիման վրայ: «Անկախութիւն հռչակեց նաեւ Ատրպէյճանը: Ղարաբաղի անկախութեան միջազգային ճանաչումէն ետք Հայաստանի հետ Ղարաբաղի միացման հարցը միայն թեքնիք բնոյթ կ'ունենայ», կը կարծէ Հայաստանի կուսակցութեան առաջնորդը: (Կ. Մանոյեան ՀՅԴ Բիւրոյի կազմին մէջ չի գրադրուել ներկայացուցիչի կամ նախագահի հանգամանք եւ, ընդհանրապէս, կուսակցութիւնը ունի խմբային կառավարման համակարգ-ard.am խմբ.): Պատասխանելով այն հարցումին, թէ ինչպէ՞ս հայկական կողմը կրնայ հասնիլ ատոր, եթէ միջազգային հանրութիւնը «տէժուր» Ղարաբաղը Ատրպէյճանի տարածք ճանչնայ, Մանոյեան պատասխանած է, որ նախ կը դրուի Ղարաբաղի քանի մը երկիրներու կողմէ ճանաչման հարցը: «Անկախ կարելիութիւն կու տայ դիտարկելու Ղարաբաղը իբրեւ միջազգային իրաւունքի առարկայ եւ Ատրպէյճանի դիրքորոշումը չի կրնար խոչընդոտել անոր: Անկէ ետք Ղարաբաղի ճանաչումը միջազգային հանրութեան կողմէ պիտի ըլլայ միայն ժամանակի հարց», յայտնած է Մանոյեան: Պատասխանելով այն հարցումին, թէ արդե՞տք անկախական չի՞ նկատուի նման դիպաշար, Մանոյեան յիշեցուցած է Զոսովոյի ճակատագիրը: «Արդէն շարք մը երկիրներ ճանչցած են Զոսովոյի անկախութիւնը, որ դարձած է միջազգային իրաւունքի առարկայ հակառակ Մերսիոյ առարկութեան», ըսած է ան:

Հայկական հասարակութեան ո՞ր մասը կողմ է Հայաստանի Ղարաբաղի միացման: Այս հարցումին Մանոյեան պատասխանած է հետեւեալ ձեւով. «Հայ ազգային քննկրեսի (Լեւոն Տէր Պետրոսեանի կուսակցութիւնն է) դիրքորոշումը այս հարցով չի համընկնիր մերինին հետ: Սակայն խորհրդարանական ընտրութիւններուն ժամանակ անոնք չեն ստացած ժողովուրդի աջակցութիւնը (այստեղ խօսքը 2017-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն մասին է-ard.am խմբ.): Միեւնոյն ժամանակ (խօսքը 2018 Դեկտեմբերի արտակարգ խորհրդարանական ընտրութիւններուն մասին է-ard.am խմբ.), յարթած կուսակցութիւնը իկոլ Փաշինեանի «Իմ Զայլը» քաղաքական շարժումը, այդ հարցին մէջ կ'աջակցի մեր դիրքորոշման», կ'ըսէ դաշ-

Շար. 19 3

Խմբագրական

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՈՒՂԵՐՁՆԵՐԸ

Կիրակի, 17 Փետրուարին, Սուրիոյ նախագահը Տեղական Ինքնակառավարման մարմիններուն ներկայութեան արտասանած իր ճառին ընդմէջէն պարզեց ահաբեկչական պատերազմին եւ արտաքին միջամտութիւններուն դէմ դնելու հիմնական երաշխիքը՝ պետական հաստատութիւններու թափանցիկ աշխատանքին ու ժողովուրդին միասնութեան ակնարկելով:

Նախագահը նախ անդրադարձաւ պատերազմին ու տնտեսական պաշարումին յաղթահարման նպաստող այլազան ուղորտներուն՝ տնտեսական, ընկերային, քաղաքական եւ գիւնուորական, ապակեդրոնացեալ աշխատանքի կոչ ուղղելով նահանգային խորհուրդներուն: Նախագահը դիտել տուաւ, որ Տեղական Ինքնակառավարման մարմիններու ընտրութիւնները վկայեցին, որ Սուրիան ուժեղ երկիր է եւ սահմանադրութեամբ ամրագրուած իր նպատակները կեանքի կոչելով կը բացառէ պետական համակարգի փլուզման ձգտող արտաքին ուժերուն միջամտութիւնը: Ան միեւնոյն ատեն հաստատեց, որ երկրի ներկայ իրավիճակը կը պահանջէ պատասխանատուութեամբ եւ պատկանելիութեան գիտակցութեամբ մօտենալ տարուող աշխատանքներուն:

Անդրադառնալով տարածաշրջանային հարցերուն, Սուրիոյ նախագահը որոշակի լաւատեսութեամբ վերլուծեց երկրի տարածքներու մեծամասնութեան ազատագրումն ու ԱՄՆ-ի ուժերուն դուրս բերումը, միեւնոյն ատեն, սակայն, իրապաշտ նայուածքով զգուշացուց, որ պատերազմը իր ամբողջ չափով չէ հասած, իսկ որոշ երկիրներ, ինչպէս Թուրքիան եւ ԱՄՆ-ն, քաղաքական շահեր ապահովելու միտումով կը շարունակեն միջամտել Սուրիոյ ներքին հարցերուն՝ տարածքներ գրաւելով, սահմանադրութեան փոփոխութեան գործընթացին վրայ ճնշում բանեցնելով եւ այլն:

Նախագահ Ասադ Թուրքիոյ նախագահը ԱՄՆ-ի գործակալը համարեց՝ շեշտելով, որ Սուրիոյ բոլոր տարածքները պիտի ազատագրուին եւ սուրիական բանակին վերահսկողութեան ենթակայ պիտի դառնան ուշ կամ կանուխ: Այս հաստատումով նախագահը պարզեց, որ Սուրիոյ հիւսիսային շրջանի հարցերուն լուծման առումով կարելի չէ վստահիլ Թուրքիոյ, ուստի սուրիական բանակը իր դաշնակիցներուն օժանդակութեամբ, երկրի տարածքային ամբողջականութեան պահպանման միակ երաշխիքը կը համարուի: Այս ուղղութեամբ ան բանակցութեան կոչ ուղղեց սուրիական բոլոր կողմերուն, ներառեալ քրտական խմբաւորումներուն, դիտել տալով, որ սուրիական համընդհանուր շահերուն եզրին մէջ կարելի է լուծել իւրաքանչիւր հարց, եթէ զանց առնուի արտաքին ուժերու միջամտութեան վստահելու կարգ մը կողմերուն անխոհեմ քաղաքականութիւնը:

Նախագահին հաստատումով, Սուրիա 4 տեսակ պատերազմ կը դիմագրաւէ՝ տեղեկատուական, գիւնուորական, տնտեսական պաշարման եւ փտածութեան:

Այս իմաստով ան ներկայ մարմիններուն կոչ ուղղեց պետական համակարգին մէջ առկայ փտածութեան դէմ եւս պայքարելու՝ դիտել տալով, որ երկիրը եւ քաղաքացին խաղաղութեան ափ հասցնելու, անհամար դժուարութիւնները յաղթահարելու, գաղթականներուն վերադարձը ապահովելու եւ վերականգնումին թափ տալու համար անհրաժեշտ է համախորհութեամբ գործել, ազգային շահերով առաջնորդուիլ, թափանցիկ կերպով աշխատիլ ու քաղաքացիին վստահութիւնը շահիլ, որովհետեւ սուրիական ընկերութեան ներքին միասնութիւնն ու զօրութիւնը նշեալ 4 պատերազմներուն բովէն յաղթական դուրս գալու հիմնական երաշխիքները կը համարուին, իսկ եսակեդրոն աշխատողները ոչ մէկ ձեւով կը նպաստեն այդ միասնութեան: Ընդհակառակը. անոնք ճեղքեր յառաջացնելով սուրիական ընկերութեան մէջ՝ արտաքին միջամտութիւններու դուռ կը բանան:

«Գ.»

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՄԱՍՆՈՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Այս շաբաթ սուրիական մամուլը հարուստ էր տեղական լուրերով: ՍԱՆԱ լրատու գործակալութիւնը լայն տեղ յայտկացուցած էր Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած Վալտայի խորհրդածողովին Պուսայնա Շաապանի արտասանած խօսքին:

Սուրիոյ Զանրապետութեան նախագահութեան տեղեկատուական եւ քաղաքական հարցերու խորհրդատու Շաապան շեշտած է, որ Սուրիա պիտի շարունակէ ահաբեկչութեան դէմ իր պատերազմը եւ ազատագրել բռնագրաւուած իւրաքանչիւր տարածք: Ապա անեցուցած է, որ կարգ մը երկիրներ, ինչպէս ԱՄՆ եւ Թուրքիա, ահաբեկչութեան դէմ պայքար յայտարարելով մէկտեղ կը զօրակցին անոր՝ Սուրիոյ տագնապը երկարաձգելու միտումով:

Շաապանի համաձայն, Ռուսիա կարելոր քայլերու ձեռնարկած է ահաբեկչութեան դէմ պատերազմին ընթացքին: Ան ԱՄՆ-ի գործակցութեան կոչ ուղղած է, սակայն Ուաշինկթըն եւ իր դաշնակիցները չեն ընդառաջած կոչին ու շարունակած են զօրավիճակ կանգնիլ ահաբեկչութեան: Աւելին՝ անոնք Սուրիոյ դէմ ապօրինի պատժամիջոցներ սահմանած են:

Շաապան RT կայքէջին յայտնած է նաեւ, որ ԱՄՆ Լիպիոյ, Աֆղանիստանի եւ Իրաքի մէջ իր պարտութենէն ետք, չէր ակնկալել, որ Սուրիա կրնայ պայքարիլ եւ իր դաշնակից պետութիւններուն աջակցութեամբ դաւադրական ծրագրերը ձախողութեան մատնել:

Անդրադառնալով Արեւելեան Եփրատի ափին պետական անկախ միաւոր հիմնելու ԱՄՆ-ի նկրտումներուն, Շաապան յայտնած է, որ Սուրիոյ ժողովուրդը դէմ է իր երկրին քայքայումին ու պիտի շարունակէ ազատագրել գրաւուած իւրաքանչիւր տարածք:

Լուսարձակի տակ առնելով Սուրիական հողեր բռնագրաւելու Թուրքիոյ ախորժակին, Շաապան ըսած է. «Մենք թուրքը կը համարենք բռնատեր, այնպէս ինչպէս ամերիկացին եւ իսրայէլցին, որովհետեւ ան մեր երկրէն տարածքներ գրաւած է, սուրիացիներու, սակայն, ամենամօտ ապագային պիտի ազատագրենք մեր ամբողջ երկիրը»:

Սուրիական թերթերուն մէջ կը կարդանք նաեւ, որ Ռուսիոյ, Իրանի եւ Թուրքիոյ նախագահներու Սոչիի գագաթնաժողովի եզրակարգի հարորդագրութեան մէջ շեշտը դրուած է Սուրիոյ ինքնիշխանութեան եւ տարածքային ամբողջականութեան վրայ:

Զաղորդագրութեան մէջ յիշուած է, որ երեք նախագահները մանրամասնօրէն խորհրդակցած են Իտլիպի լարուածութեան մեղմացման գօտին շուրջ եւ դատապարտած «Ճապիաթ ալ Նուսրա» գիւնեալ ահաբեկչական խմբաւորման բռնարարները:

ՍԱՆԱ-ի համաձայն, նախագահները համաձայնած են յաջորդ գագաթնաժողովը գումարել Թուրքիոյ մէջ:

Նոյն օրերուն Փուլթին մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնած է, որ Իտլիպի մէջ լարուածութեան մեղմացման գօտին ժամանակաւոր է եւ արգելք չի հանդիսանար սուրիական բանակի գիւնուորական գործողութիւններուն: Ապա անեցուցած է, որ ԱՄՆ-ի գիւնուորական ուժերուն Սուրիայէն դուրս գալը խաղաղութեան հաստատման պիտի նպաստէ ու Սուրիոյ գերիշխանութիւնը պիտի ամրագրէ:

Իր կարգին, Իրանի նախագահ Զասան Ռոհանի յայտնած է, որ Սուրիոյ տագնապը քաղաքական լուծումով կարելի է յաղթահարել, իսկ Սուրիոյ ապագան սուրիացիներուն կամքին համաձայն պիտի սահմանուի:

ՍԱՆԱ-ի մէջ կը կարդանք նաեւ, որ Լիբանանի պաշտպանութեան նախարար Իլիաս պու Սաապ լրագրողներու հետ հանդիպումի մը ընթացքին շեշտած է Սուրիոյ տագնապը միջազգային որոշումներու լոյսին տակ յաղթահարելու անհրաժեշտութիւնը:

Այլ առումով, RT կայքէջը յայտնած է, որ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Սերկէյ Լաւրով իր Սլովակի պաշտօնակից Մերուլավ Լաճաքի հետ ունեցած մամուլի ասուլիսին ընթացքին յայտնած է, որ ԱՄՆ-ի նպատակը Սուրիան քայքայել եւ Եփրատի արեւելեան ափին պետական անկախ միաւոր մը յառաջացնելն է:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑ

ՅՅ Դաշնակցութեան Մտահոգութիւնն Ու Անվերապահ Աջակցութիւնը

Խաժակ Մկրտիչեան

«Արցախի Զանրապետութեան Անկախութեան հռչակագրով եւ Սահմանադրութեամբ ամրագրուած Անկախ պետականութեան կարգավիճակն ու տարածքային ամբողջականութիւնը անսակարկելի են»:

ՀՀ ԳՅԳ 33-րդ Ընդհանուր Ժողով

ՀՀ Դաշնակցութեան համար Արցախի հարցը 1988 թուականէն ի վեր եղած է ու կը մնայ օրակարգային առաջին խնդիր: Նոյն թուականին գումարուած Ընդհանուր Ժողովէն ի վեր Արցախը եղած է ՀՀ Դաշնակցութեան մասնաճիւղը: Այս փաստը կ'ընդունին Դաշնակցութեան համակրողներն ու հակակրողները: Զամակրողները Դաշնակցութեան այս սկզբունքայնութիւնը կը դիտեն, որպէս Արցախի անվտանգութեան ու հարցի հայանպաստ լուծման երաշխիք: Իսկ հակակրողները՝ գայն կը դիտեն իրենց պարտուողական ու զիջողական մօտեցումներուն խոչընդոտող կեցուածք:

Տարբեր չէր կրնար ըլլալ նաեւ Արցախի Զանրապետութեան մայրաքաղաք Ստեփանակերտի մէջ գումարուած ՀՀ ԳՅԳ 33-րդ Ընդհանուր Ժողովը: Այս ժողովը իր վայրի ընտրութեամբ իսկ կ'ընդգծեր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան, իր համահայկական կառուցողական, Արցախի

կողքին ամուր կանգնած ըլլալու պատգամը: Ժողովը իր այդ պատգամը աւելի ցայտուն կը դարձնէր ժողովին կողմէ Արցախի հարցով յատուկ յայտարարութեամբ, որուն մէջ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը յստակ ու բազմակողմանի կը ձեւակերպէր իր դիրքորոշումը Արցախի խնդրին կապակցութեամբ:

Դաշնակցութեան յղած այս պատգամը անարձագանգ չմնաց Արցախի Զանրապետութեան ղեկավարութեան մօտ, որոնք որոշումեցին այն փաստը, ըստ որուն «Աշխարհասփիւռ իր կառուցող, ՀՀ Դաշնակցութիւնը անվերապահ աջակցութիւն կը յայտնէ Արցախի Զանրապետութեան իշխանութիւններուն՝ երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման, անվտանգութեան տարածքային ամբողջականութեան ապահովման հարցերով՝ կը յայտնէ իր պատրաստակամութիւնը՝ շարունակելու այդ յանձնառութիւնը»:

Դաշնակցութեան յանձնառութիւնն ու Արցախի ողջընդամենը միացեալ պատգամ մըն էր առաջին հերթին ուղղուած Ատրպէյճանին, հասկնելու համար, որ Արցախի խնդիրը համայն հայութիւնը միաւորող ու բռունցքող հարց է, ուր մերժուած է «որեւէ փաթեթ, որ «Մատրիտեան Սկզբունքներ»-ու նման չ'երաշխայաւորէր Արցախի ինքնորոշման իրաւունքը եւ փոխարին տարբերակով, Արցախէն, Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն կը պահանջէ կանխաւ ռազմավարական ու հողային զիջումներ կատարել, այնպիսի անորոշ խոստումներու դիմաց, որ պիտի տրուի Ատրպէյճանի ներկայ կամ զինք յաջորդող վարչակարգի մը կողմէ»:

ՀՀ ԳՅԳ 33-րդ Ընդհանուր Ժողովը մտահոգութիւն յայտնեց վերջին ամիսներուն Արցախի շուրջ բանակցութիւններու աշխուժութեան կապակցութեամբ, որոնց կ'ընկերակցին միջազգային որոշ կողմերուն ցուցաբերած շտապողականութիւնը ու երբեմն ալ ոչ-հայանպաստ մօտեցումներ պարտադրելու ակնարկները: Դաշնակցութեան կամքը արտայայտող այս ժողովին արտայայտած մտահոգութիւնը հասցեագրուած է նախ եւ առաջ ՀՀ ԳՅԳ աշխարհասփիւռ կառուցող, որոնքմէ կը պահանջուի կացութիւնը սթափ դատել եւ որջ հնարաւորութիւնները լարել, որպէսզի կարենան ձախողութեան մատնել հայութեան պարտուողական լուծում պարտադրելու որեւէ փորձ: Այդ ուժերու լարումին մէջ կան քաղաքական ու քարոզչական պատերազմը, Արցախի միջազգային ճանաչման ուղղուած աշխատանքը եւ Արցախի տնտեսութեան, անվտանգութեան ու պետականութեան ամրապնդման նպաստող ծրագիրները: Ի վերջոյ, մենք իրաւունք չունինք ազատագրական պայքարի արիւնով ու զոհերով ձեռք բերուած յաղթանակը զիջիլ յանուն թուացեալ խաղաղութեան:

Այս բոլորի կողքին, Դաշնակցութեան համար կը շարունակէ հրատապ հարց մնալ «Հայաստանի եւ Արցախի Զանրապետութիւններու միջ-ռազմաքաղաքական դաշինքի մասին համաձայնագրի սեղմ ժամկետներու մէջ կնքումը», որպէսզի ամրագրուի Հայաստանի իշխանութիւններու այն պարտաւորութիւնը, զոր պէտք է ցուցաբերեն միջազգային հարթակներու վրայ, իբրեւ Արցախի անկախութեան եւ անվտանգութեան երաշխաւոր:

Քաղաքական իրավիճակներու լոյսին տակ ձեւակերպուած ՀՀ ԳՅԳ վերոնշեալ սկզբունքներու կողքին, ՀՀ Ընդհանուր Ժողովը անգամ մը եւս վերահաստատեց, որ Արցախի հարցը Դաշնակցութեան համար Հայ Դատի ընդհանուր ծիրի մէկ մասնիկն է եւ Միացեալ Հայաստանի կերտման այժմեական հանգրուան: Ի վերջոյ, ազգովին պիտի ընկալենք, որ Արցախի ինքնորոշման իրաւունքի միջազգային ճանաչումը՝ Հայաստանի հետ միաւորման միջանկեալ օղակ մըն է պարզ ապէս:

ԿԻՐՈ ՄԱՆՈՅԵԱՆ...

Սկիզբ՝ էջ 1

Նակցականներու առաջնորդը: «Այդ պարագային, ինչո՞ւ Դաշնակցութիւնը չ'անցաւ խորհրդարան»: Այս հարցումին Մանոյեան կը պատասխանէ, որ խորհրդարան չ'էն անցած ո՛չ միայն դաշնակցականները, այլեւ հանրապետականները, «Սասնայ Շներ»-ը եւ ՀԱԶ-ը (այստեղ եւս, ՀԱԶ-ի պարագային, խօսքը 2017-ի խորհրդարանական ընտրութիւններու մասին է- arfd.am խմբ.): «Սակայն այդ հարցին մէջ քաղաքական ուժերու մեծամասնութիւնը եւ Հայաստանի բնակչութիւնը միակարծիք են, թէ քաղաքական ընտրանիի փոքր մասը կողմ չ'է Հայաստանի կազմին մէջ Ղարաբաղի ընդգրկման: Մասնաւորապէս, այդպիսին է Հայ Ազգային Բնակչութիւնի դիրքորոշումը»:

Պատասխանելով այն հարցումին, թէ Հայաստանի բնակչութեան քանի՞ տոկոսը կողմ հանդէս կու գայ Ղարաբաղի միացմանը, Դաշնակցութեան առաջնորդը կը պատասխանէ մեծամասնութիւնը: Մտադի՞ր են արդեօք հայերը պատերազմի նշումը նպատակներուն հասնելու համար», այս հարցումին Կիրո Մանոյեան կու տայ անսպասելի պատասխան պնդելով, որ ատրպէյճանական հասարակութեան մէջ տրամադրութիւնները այնպիսին են, որ անոնք կը հասկնան, որ Ղարաբաղը վերադարձնել կարելի չ'է եւ Պաքուն ստիպուած պիտի ըլլայ ատիկա ընդունիլ: «Ձեզի համար բարդ պիտի ըլլայ պատերազմի հասարակութեան նման տրամադրութիւնները հաշուի առնելով», ըսած է Մանոյեան: Ծարուսակելով միտքը, ան կը պնդէ, որ 2001 թուականին Ատրպէյճանի իշխանութիւնները պատրաստ էին ճանչնալու Ղարաբաղի անկախութիւնը Զի Ուեսթի մէջ բանակցութիւններու արդիւնքներուն հիման վրայ:

«Միաժամանակ դրուած էր Ղարաբաղը (Մանոյեան ըսած է ԼՂԻՄ-ը - arfd.am խմբ.) շրջապատող տարածքներու վերադարձի հարցը, սակայն այսօր 18 տարի անց, տրամաբանական չ'է խօսիլ անկախութեան դիմաց այդ տարածքներու վերադարձին մասին: Դուք պէտք է ատոր հետ հաշտուիք», տիրական ձայնով կը խօսի Մանոյեան միաժամանակ մեղմ ժպտալով: Կարելի՞ է այսօր Զի Ուեսթի կարգաւորման տարբերակը, երբ Ղարաբաղը կը միանայ Հայաստանին Լաչինի միջոցով, իսկ Նախիջեւանը կը միանայ Ատրպէյճանին: «Ատիկա իրական չ'էր այն ժամանակ, այսօր առաւել է ս», կը պատասխանէ Մանոյեան:

«Եթէ դարձեալ պատերազմ ըլլայ, հայերը կը կորսնցնեն Ղարաբաղը շրջապատող տարածքները եւ Ղարաբաղը: Աւելի լաւ չ'է՞ հիմա միմեանք ընդառաջ երթալ եւ պայմանաւորուիլ»: Այս հարցումին պատասխանելով Դաշնակցութեան առաջնորդը կ'ըսէ, որ չ'ի բացառեր նման դիպաշար, սակայն անմիջապէս կ'աւելցնէ. «Աւելի շուտ դուք կը կորսնցնէք նոր տարածքներ»:

Ինչ կը վերաբերի Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի միաւորման, ապա ատիկա կ'ենթադրէ Ղարաբաղի եւ շրջապատող տարածքներու միացում:

«Մենք դեմ ենք փոխզիջման այդ հարցին, եւ Ղարաբաղը շրջապատող տարածքները նոյնպէս պէտք է միանան Հայաստանին», կը յայտարարէ Մանոյեան:

«Հայաստանի մէջ, իշխանափոխութենէն ետք, ավելի յաճախ կը հնչեն կարծիքներ հակամարտութեան փոխարին կարգաւորման մասին: Որքանո՞վ իրական է, որ ներկայիս իշխանութիւնները երթան այդ տարբերակին»: Այդ հարցումին Դաշնակցութեան առաջնորդը կը պատասխանէ, որ Հայաստանի նոր կառավարութիւնը տակաւին պաշտօնապէս նման բան չ'է ըսած: «Ամէն ինչ անորոշ խօսակցութիւններու մակարդակին վրայ է: Միեւնոյն ժամանակ, պաշտօնական երեսնը յստակօրէն կ'ըսէ մէկ բան Լեռնային Ղարաբաղը պէտք է ըլլայ բանակցային կողմ, առանց անոր մասնակցութեան հակամարտութիւնը չ'ի լուծուի»: Ինչպէ՞ս Դաշնակցութիւնը կը տեսնէ թուրքիոյ հետ հակամարտութեան կարգաւորումը: «Մեր դիրքորոշումը այն է, որ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ ներկայիս սահմանը անօրինական է: Իրաւական սահմանը որոշուած է Ուիլսոնի կողմէ 1920 թուականին, եւ անիկա պէտք է անցնի Կարինով, Կարսով, Տրապիզոնով եւ Վանով: Նման տարածքային վեճեր աշխարհի մէջ շատ կան եւ անոնց առկայութիւնը չ'ի նշանակեր, որ յանուն ատոր պէտք է պատերազմիլ», կը յստակացնէ Կիրո Մանոյեան:

Աղբիւրը՝ turan.az

ՀՄԸՄ-Ի ՍՈՐԻՈՅ ԵՐԶԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՄԸՄ-Ի ՀԱԼԵՊԻ ՄԱՍՆԱԾԻՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՄԸՄ-Ի Հալէպի Մասնաճիւղի Անդամական 93-րդ Ընդհանուր Ժողովը

տեղի պիտի ունենայ 10 Մարտ 2019-ին, առաւօտեան ժամը 11:30-ին, ՀՄԸՄ-ի Ընտանեկան Պարտեզէն ներս:

ՓԵՏՐՈՒԲԱՐԵԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ՈԳԻՆ

Արամ Ավագեան

2 Դեկտեմբեր 1920-ին ՀՀ ազգային կառավարությունը իշխանությունը կը փոխանցէ պոլշեիկ ղեկավարութեան՝ Յեղկոմին:

Ըստ համաձայնութեան, երկրի պետական ոլորտներուն՝ ինչպէս ընկերային, տնտեսական եւ այլն, մաս պիտի կազմէին քաղաքական բեմին վրայ եղած համեմատաբար բարեխառն դաշնակցական անձնաւորութիւններ:

Երկրի կառավարումը պիտի ընթանար ազգային վարքագիծով: Իշխանութիւնը գործադիր պիտի հանդիսանար գործին ու հայկական հողերու պաշտպանութեան: Սակայն իշխանութեան փոխանցումէն վերջ համաձայնագիրը յօդս կը ցնդի ու կու գայ բռնակալ ղեկավարութիւն մը, որ օտար գաղափարներով ամառնորդուած կը սկսի կիրարկել սովետին յարմարող ապագային քաղաքականութիւն: Դաշնակցական ղեկավարներ Երեւանի բանտին մէջ կացիւնով կը սպանուին, ծայր կ'առնեն քաղաքացիական կռիւներ, թալան ու դասակարգային խտրութիւններ:

Այս քաղաքականութեան հիմնական ամանցքը դաշնակցական վերնախաւին հալածանքն ու բանտարկութիւնն էր: Երբ դաշնակցական ղեկավարներ բանակցութիւններ կը վարէին սովետական Ռուսիոյ ներկայացուցիչ Լեգրանի հետ՝ միասնական կառավարութիւն կազմելու համար, Կոմունիստական Կուսակցութիւնը «մահ դաշնակցութեան» կարգախօսով պայքար կը սկսէր դաշնակցութեան դէմ հետեւեալ նպատակներով:

1.- Հայկական բանակի պարտաւոր թէ պահեստի բոլոր սպաներն ու ենթասպաները ձերբակալել եւ աքսորել:

2.- Կառավարութեան թէ հանրութեան մէջ բոլոր ակնյայտ դաշնակցական գործիչները բանտարկել, ապա սպաննել՝ կանխելու համար հաւանական ապստամբութիւններ:

3.- Մեկուսացնել Դաշնակցութեան կեդրոնական թէ գաւառային ղեկավարները:

4.- Ձերբակալել նախկին կառավարութիւններուն մէջ գործող բոլոր դաշնակցականները:

Ա) Թագստոց

Յունուար 1921-ին հակահայ արշաւը կը հասնի իր գագաթնակէտին, Ս. Վրացեան եւ Արսէն Տերտրեան կը հանդիպին սովետական Ռուսիոյ ներկայացուցիչ Լեգրանին եւ բողոք կը ներկայացնեն կատարուող բարբարոսութիւններուն դէմ՝ պահանջելով ստորագրուած համաձայնագիրին յարգումը: Անոնց բողոքը անպատասխան կը մնայ: Անոնք կ'որոշեն չյայտնուիլ Երեւանի փողոցներուն մէջ մինչեւ ապստամբութեան սկիզբը, որպէսզի թիրախ չդառնան սովետներուն

հալածանքին:

Ս. Վրացեան հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ շրջաններու մէջ ապստամբ ընկերներուն հետ ժողովի կը հրաւիրուին 15 արեւմտահայ եւ արեւելահայ ընկերներ, որոնց շարքին էին Արսէն Տերտրեան, Արշակ Յովհաննեսեան, Ռուբէն Զաքրեան, Սիրական Տիգրանեան եւ ուրիշներ... Մտածելու շատ բան չէր մնացած, անհրաժեշտ էր ղեկավարել ժողովրդային պոռթկումը:

Ապստամբութեան մասնակից դաշնակցականները իրենց ծախսերն պիտի կրէին ճերմակ թաշկինակ, գաղտնաբառ ու ն ենալով «հայրենիք»:

Ապստամբութեան ղեկավար մարմինը կը կոչուի Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէ, նախագահութեամբ Ս. Վրացեանի: Ընդհանուր հրամանատարը կը դառնայ Կուռ թարխանեան՝ Սուրէն ծածկանունով: Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի քաղաքի հրամանատար կը նշանակուի գորավար Մարտիկեան:

Բ.) Յեղաշրջում

Ամեն ինչ կը կատարուի որոշումին համաձայն: Պոլշեիկները կը նահանջեն Դամարլու շրջան: Հայաստան կրկին ազատ շունչ կը քաշէ: Սիմոն Վրացեան կը շրջագայի Երեւանի փողոցները եւ կ'ուղղուի բնակարանը Աշոտ Յովհաննեսեանի, որ պոլշեիկ խորհուրդին անդամներէն էր: 2 Դեկտեմբերին Ռուբէն Տեր Մինասեանին ընտանիքը փողոց նետած էր՝ իւրացնելով անոր տունն ու կահ-կարասիները: Վրացեանը հետաքրքրողը տան արժեքաւոր փաստաթուղթերն էին:

Ռ. Դարբինեան եւ Բաշխի Իշխանեան, որոնք իրաւունքով մահէն փրկուած էին, 18 Փետրուարին կը հանդիպին Ս. Վրացեանի:

Ժողովուրդը կ'ուղղուի դէպի խորհրդարան, որուն պատշգամբէն ներշնչող ճառեր կ'արտասանուին: Ի վերջոյ Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի նախագահ Ս. Վրացեան խօսք կ'արտասանէ: Ան կը շնորհաւորէ հայ ազգին յաղթանակը եւ ժողովուրդը գործի կը հրաւիրէ: Ժողովուրդը կը հակադարձէ Վրացեանի պատգամին՝ «Մեր Հայրենիք» քայլերով:

Շնորհաւորութիւններէն վերջ կը մնար գործին բաժանումը, հայրենիքին ծառայելու հրամայականը տիրական դարձած էր:

Գ.) Թրջական հարց

Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէին, ապա կառավարութեան ամենածանր եւ մտահոգիչ հարցը թրջական հարցն էր: Յեղկոմի բռնութիւնները ժողովուրդին մոռցնել տուած էին դարաւոր թշնամիին դաւադրութիւններն ու սպառնալիքները:

1.- 1920-ին ՀՀ պատերազմած էր Թուրքիոյ դէմ եւ պարտուած:

2.- Վրաստանի կրաւորական մօտեցումը կը տկարացնէր Թուրքիոյ դէմ Կովկասի մէջ միասնական ճակատ կազմելու հայկական ջանքերը:

3.- Սովետական իշխանութեան ազդեցիկ կեդրոնը մշակութային առումով Թիֆլիսն էր, իսկ քաղաքական առումով՝ Պաքուն: Ուստի եթէ Յեղկոմի իշխանութիւնը շարունակէր իր ապագային քաղաքականութիւնը, կրնար առիթ ընծայել տեղացի թուրքերուն միանալու Թուրքիոյ եւ Պաքունի ու վերացնելու հայկական Հանրապետութեան հետքե-

րը: Այս իմաստով բարացուցական է 18 Փետրուարի քաղաքական նշանակութիւնը:

Դ.) Արտաքին յարաբերութիւններ եւ մարտեր

Խորհրդարանի ճառերուն աւարտէն ետք, յեղաշրջման ղեկավարութիւնը անցաւ իշխանութեան եւ երկրի պաշտպանութեան գործին: Նախկին ազգային կառավարութիւնը կեանքի կոչուեցաւ եւ հռչակուեցաւ Հայրենիքի Փրկութեան Կառավարութիւն, Ս. Վրացեանի գլխաւորութեամբ, հետեւեալ կազմով.

- Վարչապետ-արտաքին գործերու նախարար, գիւղատնտեսական գործերու վարիչ՝ Սիմոն Վրացեան
- Չինուորական նախարար՝ Արշակ Յովհաննեսեան
- Ներքին գործերու նախարար՝ Կարօ Սասունի
- Ելեւմտական նախարար՝ Համբարձում Տերտրեան
- Պարենաւորման նախարար՝ Յակոբ Տեր Յակոբեան
- Խնամատարական նախարար՝ Բժ. Սարգիս Եղիազարեան
- Զարոգչութեան եւ աշխատանքի նախարար՝ Համբարձում Սարգիսեան
- Բանակի Ընդհ. Հրամանատար՝ Կուռ թարխանեան
- Սպայակոյտի պետ՝ Գարեգին Սարիբէկեան
- Երեւանի քաղաքապետ՝ Արշալոյս Աստուածատուրեան

տանքի նախարար՝ Համբարձում Սարգիսեան

- ՀՀ ներկայացուցիչ՝ Եղիշէ Սարգիսեան
- Բանակի Ընդհ. Հրամանատար՝ Կուռ թարխանեան
- Սպայակոյտի պետ՝ Գարեգին Սարիբէկեան
- Երեւանի քաղաքապետ՝ Արշալոյս Աստուածատուրեան

Նոյն ժողովին որոշում ընդունուեցաւ հեռագրեր յղել Մոսկուա, Անգլիա, Թիֆլիս, Թուրքիա, Եւրոպա եւ Միջագային Ընկերվարական Կազմակերպութեան Զարտուղարութիւն:

Յեղկոմի հետեւորդ պոլշեիկները, նեցուկը վայելելով վրացի խորհրդային իշխանութեան, Պաքուի թուրք ղեկավարութեան, մեծ թափով յարձակումներ կը գործէին՝ Երեւանը գրաւելու յոյսով, սակայն ռազմաճակատը կը մնար ազգային ուժերուն հակակշիռին տակ:

Ե.) Յովհաննէս Թումանեան Երեւանի մէջ

20 Մարտին Թիֆլիսէն Երեւան կը հասնի բանաստեղծ Յ. Թումանեան: Հայրենիքի Փրկութեան Կառավարութիւնը պաշտօնապէս, պետական ընդունելութեամբ կը դիմաւորէ Թումանեանը:

Յ. Թումանեան կացութիւնը սերտել էտք կը հասնի այն եզրակացութեան, որ տեղի ունեցած ժողովրդային պոռթկումէ, իսկ ներկայ կառավարութիւնը ջանք չի ինչպէս ժողովուրդին վիճակը բարելաւելու համար:

Յ. Թումանեան իր առաքելութեան աւարտին երկու հեռագիր կը յղէ, մէկը՝ Թիֆլիսի հայ մտաւորականութեան, իսկ երկրորդը՝ Վրաստանի պոլշեիկ ղեկավարին, յայտնելով որ Թիֆլիսի մէջ յառաջացած տպաւորութիւնները իրականութեան չեն համապատասխաններ: Թումանեանի հեռագրերը անպատասխան կը մնան:

2.) Նահանջ, Չանգեզուր եւ Արտասահման

Ռազմաճակատին ուղղութեամբ յարձակումները կը սաստկանան: 2 Ապրիլ 1921-ին Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէի կառավարու-

Շար.՝ 19 6 ➤

Հ.Բ.Ը.Մ.
Հ.Ե.Ը.

ՀԱՄԼԵՊԻ Պ. Ա.ԳԱՄԵԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԸ
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՆԵ՛

ԾԵՐՈՒՆԻՆ ԵՒ ԼԵՌԸ

Տեղի կ'ունենայ 24 Փետրուար, եւ 2-3-9-10 Մարտ 2019-ին, Երեկոյան ժամը 8:00-ին,
Ն. Բ. Ը. Միութեան «Գ. Յ. Նազարեան» սրահին մէջ:

ՅՈՎՀԱՄԵՆԷԱ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ (1869-1923). ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍԵՂԾԻՆ ԼՈՒՍԱԲԱՇԽ ԹՐՈՒԵՍՏԻ ՈՒ ԿԵՆՄԱՐԱՐ ՀՈՒՆՉՐ

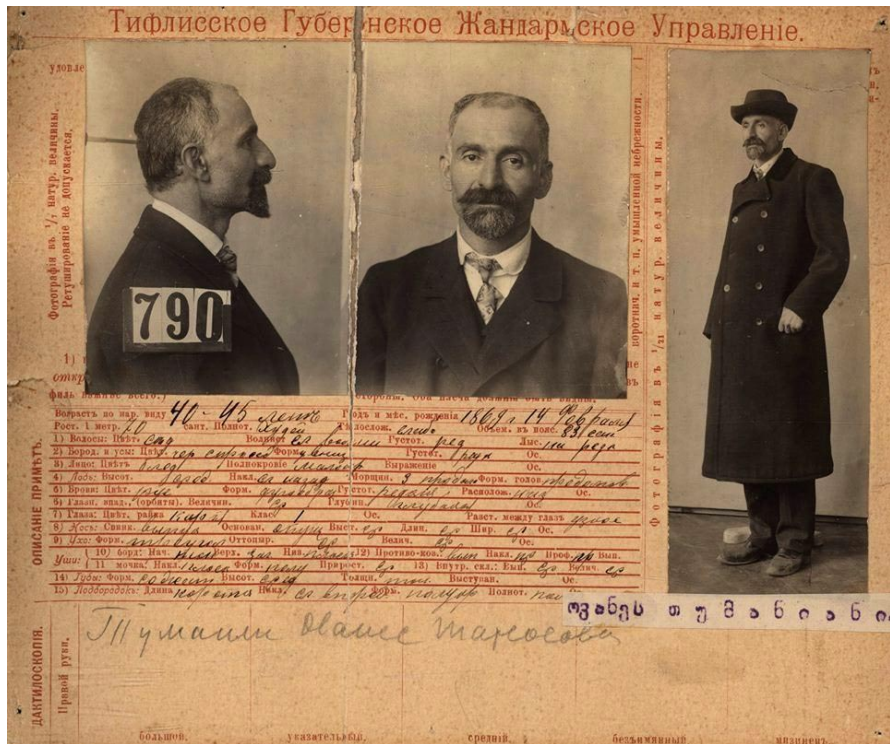

Տաղարթ Պերպերեան

19 Փետրուարին, հայ ժողովուրդը կը յիշատակէ ծննդեան տարեդարձը իր հանճարեղ գաւակներէն Յովհաննէս Թումանեանի, որ իր կենդանութեան իսկ արժանացաւ «Ամենայն Հայոց Բանաստեղծ» ի պատուանդանին:

Ժպիտով կեանքին նայող մարդը եղաւ Թումանեան:

- Սեփական ազգի բազմաչարչար պատմութեամբ տառապող, հայու սեփական սխալները սրտցաւօրէն քննադատող, ինքնաքննադատութեան եւ ինքնամաքրման յառա-

Մեծն եղիշէ Զարեց իրաւամբ թարգմանը հանդիսացաւ հանուր հայութեան՝ թէ՛ Արեւմտահայաստանի, թէ՛ Արեւելահայաստանի, եւ թէ աշխարհով մէկ սփռուած մեր ժողովուրդին, երբ հայ գրականութեան «հանճարեղ Լոռեցի» հռչակեց Թումանեանը:

Բառին բոլոր առումներով լռեցի էր Թադէոս Թումանեանի որդի Յովհաննէսը: Լոյս աշխարհ եկաւ 7 Փետրուար (ի՞նչ տոմարով) 1869-ին, Դսեղ գիւղին մէջ, հոգեւորական ընտանիքի մը յարկին տակ: Նախնական կրթութիւնը գիւղի դպրոցին մէջ ստանալէ ետք, յաճախեց Ջալալօղլուի (այժմու Ստեփանաւան) դպրոցը, որմէ շրջանաւարտ՝ 1883-ին անցաւ Թիֆլիս, «Ներսիսեան» ճեմարանին մէջ ուսումը շարունակելու համար: Սակայն Նիւթական ծանր պայմաններու ճնշումին տակ, 1887-ին, ականամայ լքեց ուսումը եւ նետուեցաւ կեանքի ասպարէզ՝ աշխատանք գտնելով նախ Թիֆլիսի հայոց Ազգային Դատաստանական Խորհուրդի, ապա՝ Հայ Հրատարակչական Միութեան գրասենեակներուն մէջ:

Ամենայն հայոց բանաստեղծին կազմաւորման շրջանը յատկորոշող կենսագրական այս ուրուագծային ամփոփ տեղեկանքի պատահաբան վրայ իրենց տեղն ու նշանակութիւնը կը գտնեն Յովհաննէս Թումանեան մարդուն, հայուն, գրողին եւ ազգային-հասարակական գործիչին տիրական յատկանիշները:

- Անսահման բարութեամբ եւ միշտ լաւատեսութեամբ՝ անհուն

ջապահ դիրքերուն վրայ կանգնող եւ, մանաւանդ, հայ ժողովուրդի ու Հայաստանի վաղուան պայծառ օրուան հաւատացող ու պայքարող հաստատական հայը եղաւ Թումանեան:

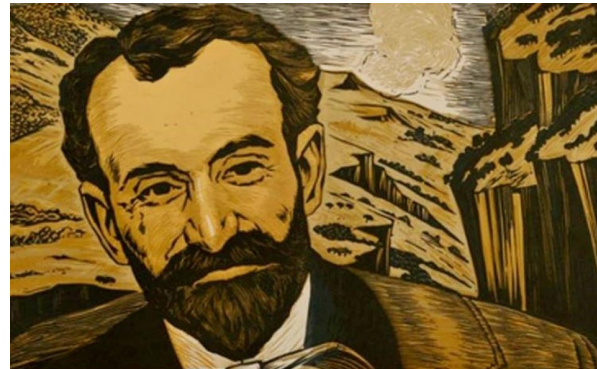
- Հայոց աշխարհի բնական գեղեցկութիւններով ու հայ ժողովուրդի տոհմիկ բարքերով գինոված գրողը եղաւ Թումանեան, որ այդ բոլորին հանճարեղ երգիչը դառնալով՝ անմահացաւ ու իրեն հետ անմահացուց Հայաստանն ու հայութիւնը:

- Հայ ժողովուրդի ազգային զարթօնքին եւ ազատագրական պայքարին անձուեր դրօշակիրը եղաւ Թումանեան՝ ազգային-հասարակական իր գործունեութեամբ ու մտածողութեամբ, հաւատաւոր ջատագովը դառնալով ինչպէս հայ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը վարակած անբուժելի ռուսասիրութեան, նոյնպէս եւ վրայէն ու թուրք-թաթար հարեւաններուն հետ անկեղծ բարեկամութեան:

Այս բոլորին ինքնատիպ եւ ճառագայթող համադրումը մարմնաւորեց Յովհաննէս Թումանեան:

Բազմազաւակ իր ընտանիքով եւ նահապետական Նիստուկացով՝ արժանացաւ հայոց Նոր դարաշրջանի ժողովրդային բանաստեղծի արդար փառքին: Եւ պատահական չէ, որ իր դիւցազներգութեամբ, վիպերգներով, հեքիաթներով, առակներով եւ մանաւանդ խորախորհող քերթուածներով՝ Թումանեան դարձաւ հայ իրականութեան ամենէն շատ սիրուած ու կարդացուած գրողներէն մէկը:

Հայ ժողովուրդի հոգեմտաւոր ժառանգութեան ջերմեռանդ պահպանի եւ հանճարեղ վերանորոգողի իր գրական ստեղծագործութեամբ, նաեւ ու մանաւանդ իր բնակարանի վերնայարկին մէջ հիւրընկալած ատենի հայ մտաւորականութեան սերունդը «Վերնատան հանդիպումներով»՝ Թումանեան 1900-ականներուն իրագործեց հոգե-

կան-գաղափարական միասնութեան ոգեշնչող մթնոլորտ մը, որ մինչեւ մեր ժամանակները կը պահպանէ օրինակելի աւանդի եւ ներշնչման աղբիւրի իր այժմեականութիւնն ու թելադրականութիւնը:

Երբ ատենի մեծապետական սադրանքներուն եւ ծաւալապաշտական նեւգ հաշիւներուն հետեւանքով Անդրկովկասի գլխաւոր երեք ազգութեանց՝ հայերուն, վրացիներուն եւ թաթար-թուրքերուն միջեւ արիւնալի ընդհարումներ հրահրուեցան 1905ին, յատկապէս Թումանեան բարձրահասակ կանգնեցաւ հաշտարար խառն յանձնախումբերու առաջին դիրքերուն վրայ, ազգամիջեան ներքին համերաշխութեան ի սպաս հաւատաւոր աշխատանք ծաւալելով:

Կուսակցականի խառնուածք չունէր Թումանեան եւ միայն կարճատեւ անդամակցութիւն ունեցաւ Դաշնակցութեան, որուն ազգային-գաղափարական ուղիին հաւատացող համակիրը մնաց մինչեւ վերջ: Այդ պատճառով ալ, մտքի եւ գրչի իր ընկերներուն հետ, 1909-ին բանտ նետուեցաւ ցարիզ մին կողմէ, որ ձեռնամուխ եղած էր Դաշնակցութեան «կազմալուծումին», համառուսական առաջին յեղափոխութեան շրջանին Դաշնակցութեան ծաւալած հակացարական պայքարը սանձելու քաղաքականութեամբ:

Թումանեան ազգային գործիչին կերպարը իր առաւելագոյն ինչեղութիւնը ստացաւ Առաջին Աշխարհամարտի տարիներուն, երբ Հայ Կամաւորական Շարժման կազմակերպման իր աշխուժ մասնակցութիւնը բերաւ: Յատկապէս մեծ եղաւ Թումանեանի ներդրումը թրքական պետութեան գործադրած Հայոց Ցեղասպանութենէն ճողոպրած հարիւր-հազարաւոր հայ գաղթականներու պատսպարման, բուժապահովման եւ մեղաւորման դժուարին գործին մէջ: Այդ ժամանակ էր, որ Ս. Էջմիածնի վերանորոգուած վեհարանը գաղթականներուն առջեւ իբրեւ պատսպարան բանալու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի դժկամութեան առ ի պատասխան՝ Թումանեան յայտարարեց, թէ ինքն ալ «Ամենայն Հայոց Բանաս-

տեղծ»ն է եւ, գաղթական իր ժողովուրդին տեր կանգնելու իր այդ կոչումով, բանալ տուաւ վեհարանը:

Յովհաննէս Թումանեան ազգային-հասարակական գործիչին վերջին առաքելութիւնը եղաւ Թիֆլիսէն Հայաստան ժամանումը 1921-ի Մարտին, պոլշեիկներու խժժութեանց դէմ բռնկած Փետրուարեան համաժողովրդային ապստամբութենէն անմիջապէս ետք, որպէսզի Սիմոն Վրացեանի «Հայրենիքի Փրկութեան Կոմիտէ»ին եւ խորհրդայիններուն միջեւ հաշտեցման եզրեր գտնէ:

Այդ առաքելութիւնը սպասուած արդիւնքը չտուաւ, իսկ Թումանեան բռնուեցաւ դեղնախտէ: Անմիջապէս վիրահատման պէտք է

ենթարկուէր եւ ան ճամբայ ելաւ դէպի Մոսկուա՝ Պերլին անցնելու եւ հոն մասնագիտական գործողութեամբ բուժուելու համար: Բայց խլիրդը խոր բոյն դրած էր մէջը եւ հայ գրականութեան փառքը կազմող «Հանճարեղ Լոռեցի» վախճանեցաւ Մոսկուայի մէջ՝ 23 Մարտ 1923-ին:

Այս տարի կը լրանայ 96-ամեակը Թումանեանի մահուան:

Իսկ Ամենայն Հայոց Բանաստեղծին նուիրուած իւրաքանչիւր անդրադարձ ոչ միայն հաղորդութեան առիթ է հայ ժողովուրդի մեծանուն այս գաւկնի ազգային մտածողութեան եւ շնչաւորած արժեքներուն հետ, այլեւ անպայման գրական-գեղարուեստական խրախճանքի պահ է, որովհետեւ Թումանեան իր երկնած իւրաքանչիւր տողին մէջ կը խտացնէ մեր ժողովուրդին հոգեխառնութենէն, հայոց հողին ջերմութենէն եւ հայ հոգիի կախարդանքէն լոյս մը, ձայն մը, երանգ մը եւ խաղ մը:

Թումանեանի ստեղծած աշխարհը բանաստեղծական վկայութիւնն է հազարամեակներու ուղի կտրած, այլեւ յաւերժի ուղեւորի իր ինքնատիպ դրոշմով ողջ մարդկութիւնը անելիով գեղեցկացուցած ու հարստացուցած Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի անկորնչելի ժառանգութեան:

Ամենայն Հայոց Բանաստեղծին ծննդեան 150-ամեակին նուիրուած այսօրուան էջը կ'արժէ փակել թրքական պետութեան գործադրած Հայոց Ցեղասպանութեան դէմ յանդիման Թումանեանի երկնած բանաստեղծական վկայութեամբ ու պատգամով: Որքան ալ մեր օրերուն հայ պետական եւ քաղաքական գործիչներ մոլորանքի մատուին եւ հայ ժողովուրդի ազգային-քաղաքական պահանջատիրութիւնը «արհաւիրքալեզրուն» հռչակէն ու գայն թթափելու եւ, իբր թէ, «յաղթահարելու» կոչէր արձակէն, մեծն Թումանեանը 1915-ին իր ստեղծած բանաստեղծութիւններով հունաւորած է արդէն մեր ժողովուրդի ուղին, որմէ շեղելու ամէն փորձ միայն ինքնալքում է ու դատապարտուած անփառունակ ձախողութեան:

ՊԻՆԱԿ ԵՆՍԵՐԸ ՇՐՄԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՄ

Gazeteduvar.com.tr կայքէջին համաձայն, Երկուշաբթի, 18 Փետրուարին, Թուրքիոյ խորհրդարանի նախագահ Պինակի Ենսերըմ հրաժարականը տուած է ընթրիքի մը պահուն: Հրաժարականին նպատակը 31 Մարտին նախատեսուած Տեղական Ինքնակառավարման Մարմինի ընտրութիւններուն մասնակցիլն է: Ենսերըմ առաջադրուած է «Արդարութիւն եւ Չարգացում» կուսակցութեան կողմէն՝ Իսթանպուլի քաղաքապետի պաշտօնով:

Որպէս խորհրդարանի ամենատարեց անդամ՝ Թուրքիոյ խորհրդարանի նախագահի պաշտօնակատար դարձած է «Ազգայնական Շարժում»

կուսակցութեան անդամ ճելալ Ատան: 24 Փետրուարին նախատեսուած է խորհրդարանի նախագահին ընտրութիւնը: Նախագահ կ'ընտրուի 400 եւ ավելի ձայն հաւաքած թեկնածուն, իսկ ընտրութեան երրորդ փուլ տեղափոխուելու նուազագոյն շեմը՝ 301 քուէն կը համարուի:

ՓԵՏՐՈՒԱՐԵԱՆ...

Սկիզբ՝ էջ 4

թիւնը կը ստիպուի կարմիր բանակին եւ տեղական պոլիցիստներուն ճնշումին տակ նահանջել:

Կառավարութիւնը համաձայնագիր մը կը կնքէ Չանգեզուրի մէջ Լեռնահայաստանի իշխանութեան հետ: Կը կազմուի միասնական կառավարութիւն մը՝ Ս. Վրացեանի նախագահութեամբ եւ Գարեգին Նժդեհի ու Կուռժ Թարխանեանի հրամանատարութեամբ:

Կառավարութեան նպատակն էր. Ա. - Երեւանէն գաղթող բազմութեան ֆիզիքական ապահովութիւնը երաշխաւորել:

Բ. - Չանգեզուրի շրջանի հայկական մեծամասնութիւնը պահել եւ պաշտպանել՝ զայն թրջական յարձակումներէն:

Գ. - Ուժերը վերակազմել եւ հակայարձակում կազմակերպել՝ վերստին ազատագրելու Երեւանը:

Սակայն կարմիր բանակի ուժին դիմաց փոքր ազգին բոլոր ջանքերը կը ձախողին ու դաշնակցական ղեկավարութիւնը մեծամասնութեամբ Պարսկաստանի ճամբով արտասահման կ'անցնի:

Ե) Եզրափակում

Ինչպէս բոլոր դաշնակցական սխրանքները, այնպէս ալ Փետրուարեան ապստամբութիւնը ազատագրող տվետական ապատեղեկատուութեան եւ պատմական իրականութիւններու խեղաթիւրման պատճառով:

Ապստամբութեան յաղթանակ-

կին գիտնութիւնը առիթ ընծայեց պոլիցիստներուն կանոնաւորապէս նահանջելով կարճ ժամանակի մէջ վերադասաւորելու իրենց ուժերը եւ կրկին սպառնալու Երեւանի ազգային կառավարութեան:

Այն պետական գործիչները, որոնք կերտեցին Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ հաստատեցին անկախ պետականութեան հիմքերը, հետագային քաղաքական նոյն տեսլականով ու հեռանկարներով կազմակերպեցին Սփիւռքը՝ զայն դարձնելով քաղաքական արժէք ներկայացնող ուժ եւ գործօն:

Փետրուարեան ապստամբութիւնը հակադաշնակցականներուն համար կրկին «Մեղաւոր է Դաշնակցութիւն» յանկերգը հիշեցնելու առիթ դարձաւ: Մինչդէռ 18 Փետրուարի ապստամբութեամբ հայ ժողովուրդը չլսեց շարժումը յետաձգելու դաշնակցութեան կոչերը ու ապստամբութեան դրօշը պարզեց բռնագրաւիչներուն դէմ՝ վստահելով Դաշնակցութեան:

Փետրուարեան ապստամբութիւնը իր ողջ ընթացքով հայրենասիրութեան գերագոյն արտայայտութիւնն էր: Մարդիկ իրենց կեանքը գոհեցին, որպէսզի Հայաստանը եւ հայ ժողովուրդը ազատ ապրին, հայ ազգային արժէքները ծաղկին ի նպաստ հայ աշխարհին:

Փետրուարեան ապստամբութիւնը բռնութեան դէմ դնելու հայ ժողովուրդի կամքին արտայայտութիւնն էր, որ կրկին մարմին առաւ 1988-ականներէն սկսեալ՝ Հայաստանի ու Արցախի հանրապետութիւններու կերտման ի խնդիր:

ԿԱՏԱՐՈՒԱԿԱՆ ԲԱՆԱԼԻՆ

Լուսին Ապաճեան - Զիլվերշեան

Պատմական իր հայրենիքէն արմատախիլ եղած հայութիւնը Սփիւռքի մէջ ի գին բազմազան դժուարութիւններու կը փորձէ պահպանել իր ինքնութիւնը: Այս միտումով ծրագրուած աշխատանքներուն մէջ հայկական վարժարաններուն միշտ ալ առիւծի բաժին ինկած է: Վարժարանները ուսուցանելով մեկտեղ կոչուած են աշակերտին սիրել տալ հայերէնը, որպէսզի դասի հասկացութենէն դուրս, ան հաճելի ու հետաքրքրական նիւթ մը դառնայ եւ զինք մղէ յաւելեալ աշխատանքի (Բոլորս ալ գիտենք, որ դասապահերը բաւարար չեն հայերէնի ուսուցումը ամբողջական ձեւով կիրարկելու համար):

Այսօր դարը նորարարութիւն կը պահանջէ, ուստի կարելի չէ հայերէնը ուսուցանելու կամ սիրել տա-

դուրս եկող աշակերտին ներաշխարհը մտնենք, պիտի տեսնենք, թէ պարտուած ըլլալու իր հանգամանքը որքան ընկճած է իր մանուկ հոգին: Ուստի գնահատանքը յաջողութեան միակ չափանիշ ընդունելու այնքան ալ դրական կարելի չէ համարել: Ուրեմն ինչո՞ւ մեր աշակերտները այսպիսի կացութեան մատնենք: Ինչո՞ւ թոյլ տանք, որ պարտուող աշակերտը ինքզինք ստորադաս համարէ ու խրտչի, երբ մեր նպատակը լեզուն եւ ընթերցանութիւնը սիրել տալ պարզապէս:

Երբ աշակերտը մրցումէն յուզումով եւ նոյնիսկ արտասուելով դուրս գայ, իր մանուկ հոգիին մէջ բացուած խոր վիհը ինչպէ՞ս կարելի է դարմանել: Երբեմն կը մոռնանք, որ հայկական կարգ մը վարժարաններու մէջ պատկառելի թիւ

լու աւանդական ձեւերը օգտագործել: Հարկ է վերատեսութեան ենթարկել զանոնք մերթ ընդ մերթ եւ հայերէնը աշակերտին ոչ միայն խօսելու, այլեւ գրելու եւ կարդալու նախընտրած լեզուն դարձնել: Մեր արթնցնելու ենք հայերէնին ու հայերէն գիրքին նկատմամբ: Սեր մը, որ կանխեղի լոյսին նման անշեջ մայր իր նուրբ հոգիին մէջ:

Այս առումով տարուած աշխատանքները, ձեռնարկներն ու մրցաշարքերը ընդհանրապէս ողջունելի ու գնահատելի են: Սակայն իւրաքանչիւր աշխատանք կրնայ նաեւ բացասական հետեւանքներ ունենալ, եթէ մանկավարժական մօտեցումով չտարուի:

Մրցումը, օրինակ, երեխային կը սորվեցնէ յարգել մրցակիցը՝ անոր բոլոր արժանիքները նկատի առնելով: Բայց երբ մրցումէն պարտուած

կը ներկայացնեն ոչ հայ կամ խառն ամուսնութիւններէ ծնած աշակերտներ: Այսպիսիները քաջալերելու յատուկ նախաձեռնութիւններ պետք է ծրագրուին, բոլոր չափանիշները, բոլորին պայմանները հաշուի առնող նախաձեռնութիւններ: Նորափոթ եւ մատղաշ հոգիներուն նկատմամբ անբարեխիղճ փակակամութիւններ:

Նախաձեռնենք ուրեմն աշակերտին հետաքրքրութիւնը սրող այնպիսի ձեռնարկներ, որոնք ընթացքին կարելիութիւն ունենանք ընկալեալ ձեւերէն դուրս ելլելու, մանկավարժական մօտեցում ցուցաբերելու եւ բոլոր մասնակիցները ուրախ ճամբելու: Աւելին՝ իւրաքանչիւր աշակերտի, առանց բացառութեան, նուիրենք մայրենիին հմայքը զգալու, հայ լեզուն ու գրականութիւնը ընկալելու կախարդական բանալին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Կրպոյեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ հեռաձայնով մասնակից դարձան իրենց հարգատիւն՝

ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ

ՅԱՐՈՒԹ ԿՐՊՈՅԵԱՆԻ

մահուան սուգին:

Հանգուցեալի քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի Կիրակի, 24 Փետրուար 2019-ին, յաւարտ Ս. Եւ Անմահ Պատարագի, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Նոր Գիւղ - Հայկա:

Յետ հոգեհանգստեան արարողութեան ցաւակցութիւնները պիտի ընդունուին եկեղեցւոյ ներքնասրահէն ներս:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Հանգուցեալ

ԱՇԽԷՆ ՇԷՅԹԱՆԵԱՆ

(Ծնեալ՝ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ)

Հանգուցեալի մահուան Ա. տարելիցի հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի Կիրակի, 24 Փետրուար 2019-ին, յաւարտ Ս. Եւ Անմահ Պատարագի, Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Վիլլաներ - Հայկա:

Պատմական Կիլիկիոյ Զիլիս գաւառի հայութեան վիճակուեցաւ յետ տարագրութեան հաստատուիլ Սուրիոյ սահմանին մօտ գտնուող Ազգ գիւղաքաղաքը: Հայաբնակ այս աւանին մէջ ծնած էր Սահակ Ակիլեան, 1948 թուականին: Երկրագործ

ՍԱՀԱԿ

հօրը՝ Յովհաննէսի ասպարէզին բերումով, մինչեւ 1952 ապրած Ռասուլ Այն, ապա փոխադրուած Հալէպ եւ յաճախած Ազգ. Հայկազեան մանկապարտէզ ու նախակրթարան, երկրորդական ուսման հետեւած էր Ազգային Զարէն Եփփէ Ճեմարանէն ներս: Նախակրթարանի մէջ հայերէնի դասատու՝ տիկ. Հայկուհի Աղամեանի, իսկ Ճեմարանի մէջ՝ արն. Մկրտիչ Մկրտիչեանի շունչին տակ Սահակի մէջ դրոշմուած էր պաշտամուկը մը Մեծն Մետրոպի ստեղծագործած սուրբ տառերուն նկատմամբ: Իր ձեռագիրը

Sahag արտադրութիւնը

գարդարուեստ մըն էր սովորական վիճակին մէջ, համակարգչային արդի արհեստագիտութեան կիրառումէն առաջ: Իր ձեւաւորումներուն եւ տառերուն յատուկ ոճը տեսնելով, կարիք չկար ստորագրութեան նայելու, Սահակն էր այդ ճաշակին տերը:

1968 թուականի Ազգային Հայկազեան երկսեռ վարժարաններու մեր ամավերջի հանդէսին պատրաստութեան աշխատանքներուն մշտական ներկայութիւն էր ան, տակաւին ճեմարանական, ստանձնած էր բեմայարդարումի պարտականութիւնը:

Անմահն Թեքեանի «Եկեղեցին Հայկական», խմբային ասմունքին համար պատրաստեց յատուկ յարդարում մը՝ բերդ մը, որուն մէջէն

ՓՈՒՍԱՆ ԱՓ ՄԸ ՀՈՂԻ

ՍԱՀԱԿ ԱԿԻԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ (ՄԱՀՈՒՆ ԶԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Մաթիկ Էպիդարեան

կը բարձրանայ Հայ եկեղեցւոյ գմբեթը, կողքին շուշանանման գգեստներ հագուած փոքրիկներ, որոնք շարական կ'երգեն, աւարտին խոշոր խոյր մը կը կիսուի եւ դուրս կու գայ վարդապետ մը:

Վերամուտին, երբ Զարէն Եփփէ Ազգային Ճեմարան յաճախեցի, արդէն դարձանք Պատանեկան Միութեան ընկերներ՝ կրտսեր եւ երեք: Ինք աւարտական դասարանի աշակերտ, վերակազմեալ Պատանեկան Միութեան առաջին սերունդին մաս կը կազմէր, այնպիսի դեմքերու հետ, որոնցմէ ոմանք անդարձ

«Sahag» վաճառանկշով կատարելագործուած գործիքներ արտադրել սկսաւ:

Սահակի տպագրական նորարարութիւնը ճանչցուեցաւ այդ աշխատանքին կարիքը ունեցող գործարաններուն կողմէ, որոնք Սուրիոյ զանազան քաղաքներէն կու գային իրենց տպագրական աշխատանքները վստահելու Սահակին:

Միւս կողմէ, սակայն, անոր ազգային եւ միութենական նախասիրութիւնները կը կասեցնէին գործարարի իր թռիչքը: Հալէպէն, շրջաններէն եւ նոյնիսկ Լիբանանէն յու-

Ճեմարանի մանրակերտի նկար - Սահակ Ակիլեան

մեկնած են արդէն՝ Սարգիս Կիրակոսեան, Յովհաննէս Չեթունցեան, Յովհաննէս Աշոտեան, Ստեփան Փալուլեան, Վահէ Պօղոսեան եւ Արամազդ Օղիկեան:

Այսպէս սկսաւ Սահակին ծանօթութիւնս՝ յիսուն տարուան երկարութեամբ, հալէպաբոյր ընկերական յատկութիւններով շաղախուած, իր տաք ու պաղ օրերով: 1975-ին, որպէս «Չուարթնոց» երգչախումբի անդամներ, նաեւ վարչականներ, մտերիմներ դարձանք:

Ճեմարանէն վկայուելէն ետք, Սահակ երեք տարի որպէս քարտուղար պաշտօնավարեց Բերիոյ Թեմի Ազգային Առաջնորդարանէն ներս:

Սուրիոյ ճարտարարուեստի մայրաքաղաքը հանդիսացող Հալէպ քաղաքի ճարտարարուեստի պատմութեան մէջ ոսկեայ տառերով պիտի գրուի Սահակ Ակիլեանի անունը: 1974-ին, ան Գերմանիոյ մէջ silk screen printing-ի դասընթացքին հետեւելէ ետք, ֆրանսական DUBUIT տպագրիչ մեքենան ներածելով, Նոր Գիւղի մէջ հիմնեց կերպընկալ եւ ապակեայ շիշերու վրայ տպագրելու Polyprint աշխատանոցը, որ առաջինն էր Սուրիոյ տարածքին: Այդ ասպարէզին յատուկ արհեստաւոր տպագրիչի եւ արուեստագետ գծագրիչի շնորհքին զուգահեռ ունէր արտադրողական գիծերը ամբողջացնող սարքեր յղանալու եւ իրագործելու ճարտարութիւն, որուն շնորհիւ ալ կը կատարելագործէր տպարանին կազմածները: Հետագային, երկար տարիներու աշխատանքի փորձառութենէ ետք,

շանուերներու պատրաստութեան համար իրեն կը դիմէին, նաեւ յայտագրերու, տոմսերու, որմագոյներու ձեւաւորման, բեմայարդարումի մտայղացման եւ իրագործման աշխատանքները Սահակին համար ապրումով կատարուող աշխատանքներ էին: Բնականաբար առաջնահերթութիւնը կու տար այդ ծառայութեան՝ ի վնաս իր ասպարէզին:

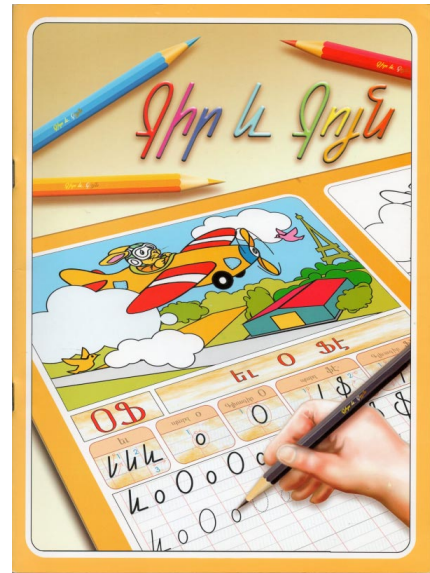
Բազմակողմանի յատկութիւններով օժտուած արուեստագետը՝ Սահակ, կը կրէր համեստութեան դափնեպսակը՝ ի տես անտաղանդ ցուցամուկներու: Իր ստեղծագործութիւններու հաւաքածոն մաս կը կազմէ շէն գաղութի բառասանմեակի մը պատմութեան, լոյս կը սփռէ նաեւ իր ամբողջական արժանիքներուն վրայ: Ան ի ծնէ արուեստագետ էր բառին բովանդակ իմաստով, հայատրոփ սիրտով, ազնիւ վերաբերմունքով, լուսաւոր միտքով, ճաշակով, հարուստ երեւակայութեամբ, ճարտար ձեռքերով, վայելուչ արտաքինով, ծառայասէր եւ զգայուն նկարագիրով, որ անկարծիք մը մէջ կը դառնար դիւրաբորբոք եւ գերզգայուն:

Սահակին համար անշեղ սկզբունքները բարեկամական եւ ընկերային կեանքէն գերադաս կը համարուէին: Միւս կողմէ, սակայն, ան ներողամիտ էր եւ անկեղծ որեւէ զգայնութիւն յառաջանալու պարագային:

Սահակ, Մարալ ԼԷփեճեանի հետ ընտանիք կազմեց 1978-ին: Անոնք աշխարհ բերին Հուրին, Յովիկը եւ Շաղիկը:

«Կիլիկիա»ի հրատարակութիւններէն 2002 թուականին լոյս տեսաւ «Գիր եւ Գոյն» գեղագրութեան եւ գունաւորումի տետրակը, որ մտայղացումն էր Ազգ. Կիլիպէնկեան վարժարանի տնօրէն Վահէ Ժամագործեանի, գիրերու ձեւաւորումը եւ գեղարուեստական իրագործումը՝ Սահակին: Այդ գործին մէջ ան հաւատարիմ մնաց (գ-ե-ք) տառերուն արեւմտահայ դասական ձեռագիրին: Մեր սերունդի գեղագրութեան ուսուցման եղանակն էր, Լեւոն Շանթի դասագիրքերէն մեկնած, որ այսօր սակաւաթիւ վարժարաններ կը կիրառեն Սփիւռքի մէջ: Տետրակի վերջին էջին Սահակ իր բացատրութիւնները եւ թելադրութիւնները կ'աւարտէր հետեւեալ միտքով՝ «Անվարանօրէն կրնանք ըսել, որ գեղեցիկ գիրը ունի նաեւ դրական ազդեցութիւն գեղագրողի ներաշխարհին վրայ, որ կը ցուցնէ մարդու ազնիւ նկարագիրը: Իսկ գեղեցիկ ձեռագիր մը միշտ ցանկալի է եւ ողջունելի»:

Սահակ ուներ գաղափարական պատկանելիութիւն, փոքր տարիքէն ՀՄԸՄ-ական գայլիկ էր, ապա սկսուտ, Պատանեկան Միութեան անդամ, հետագային՝ Համազգայինի Ուսանողական Միութեան վարիչ, «Չուարթնոց» երգչախումբի անդամ եւ վարչական, «Արեւելք» տպարանի վարչական, կազմակերպչական պաշտօններու տեր, Ազգ. Զարէն Եփփէ Ճեմարանի խնամակալ: (Կրթական այս ամբողջ յատուկ տեղ ուներ Սահակի սրտին մէջ): Ան ապրած ըլլալով Ճեմարանի թիթեղածածկ դասարաններուն եւ 1964-էն ետք նորակառոյց «Կիլիպէնկեան» շէնքին մէջ, այդ տպարարութիւնը յաւերճացուց համալիրի մանրակերտին պատրաստութեամբ, իսկ 1997-ին Ճեմարանի յիսնամեակին առիթով անոր կատարած բեմայարդարումը խորհրդաւոր գլուխ-գործոց մըն էր, համագործ-

Գիր եւ Գոյն

ծակցութեամբ սիրելի ընկերոջը՝ լուսահոգի Կարօ Արծիւեանին: Իր սերունդէն հանգուցեալ բանաստեղծ Սարգիս Կիրակոսեան յօրինեց Ճեմարանի քայլերգը, ինք ալ իր կարգին ստեղծագործեց Ճեմարանի կերպը:

2010-ին առողջական պատճառներով փակեց տպարանը, միանալու համար իր ընտանիքին, որ

ՀԱՐՅԱԶՐՈՅ

ՎԱՐՈՒԺ ՊԵՏՐԵԱՆ. «ԼԱԹԱՔԻՈՅ ՆԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԼԱՅՆ ԲԱՑԱԲ ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ ԲՈՒՈՐԻՆ ԴԻՄԱՑ»

«Գանձասար» Լաթաքիոյ հայ գաղութի ներկայ իրավիճակին վրայ լոյս սփռելու համար մտերմիկ հարցազրոյց մը ունեցաւ տեղւոյն ազգային կեանքին մէջ գործուն դերակատարութիւն ունեցող Վարուժ Պետրեանի հետ, Լաթաքիոյ ակումբէն ներս:

Ստորեւ կը ներկայացնենք հարցազրոյցը:

«Գանձասար»- Պարոն Վարուժ, հետաքրքրական է իմանալ, թէ ինչպիսի՞ պատկեր կը պարզէ Լաթաքիոյ հայ գաղութը՝ թուական պատկեր, ազգային-եկեղեցական կեանք եւ այլն:

Վարուժ Պետրեան. - Նախքան պատերազմը Լաթաքիոյ հայ ընտանիքներուն թիւը 400-ի կը հասներ, իսկ Պակիստան, Թարթուս մօտաւորապէս 40-45 հայ ընտանիքներ կ'ապրէին: Պատերազմին հետեւանքով, Ռաքքայի, Եագուպիէի գրաւումով ծովափի մօտակայ գիւղերը անապահով դարձան: Արամօն եւ Ղնեմիէն ալ գրաւուեցան: Դետազային Զեսապ ալ ներխուժում տեղի ունեցաւ, Զալէպ եւս ծանր կացութեան մէջ յայտնուեցաւ, ուստի բաւական մեծ թիւով ընտանիքներ այս շրջաններէն Լաթաքիա հաստատուեցան: Սա գաղութին պատկերը փոխեց դրական իմաստով: Կրնանք ըսել որ 2014-ի ամբարն սկիզբը, այսինքն զինեալ ահաբեկիչներու Զեսապ ներխուժման շրջանին Եագուպիէն, Ռաքքայէն, Ղնեմիէն, Զալէպէն Լաթաքիա հասած հայ ընտանիքներուն թիւը, Շտապ Օգնութեան Գործադիր Մարմինին տուեալներով, հասաւ մօտաւորապէս 800 ընտանիքի: Գաղութին թիւը կրկնապատկուեցաւ:

Շովպիի այլ շրջաններ եւս՝ Մաշթա ալ Զլու, Սաֆիթա եւ Թարթուս բաւական հայութիւն հաստատուեցաւ, մօտաւորապէս 200-275 ընտանիք: Այս երեւոյթին լոյսին տակ Բերիոյ Զայոց Թեմը որոշեց ծովափի մէջ յատուկ վարչական դրութիւն մը ստեղծել՝ տեղւոյն հայութիւնը, անոր ազգային կեանքը վերակազմակերպելու համար, մանաւանդ որ այդ օրերուն Զալէպի ճակատագիրը անորոշ էր տակաւին:

Դետազային, Զեսապի ազատագրումով, Զալէպի ազատագրումով, որոշ ընտանիքներ, որոնք ժամանակաւորապէս այստեղ հաստատուած էին վերադարձան, մաս մը անցաւ Զանատա, ուրիշներ՝ Զայաստան, Լիբանան եւ այլն: Այսպիսով գաղութին թիւը աստիճանաբար նուազեցաւ: Այսօր Լաթաքիա կը բնակին շուրջ 600 հայ ընտանիքներ:

Ազգային Սրբոց Նահատակաց վարժարանի աշակերտութեան թիւը այդ օրերուն մինչեւ 425-ի բարձրացաւ: Այսօր վարժարանը մօտաւորապէս 365-370 աշակերտ ունի՝ մանկապարտեզի, նախակրթարանի եւ միջնակարգի իր բաժիններով: Եկեղեցւոյ վարչական աշ-

խատանքներուն կը հսկէ Թաղական Խորհուրդը, որ ձեռով մըն ալ պետական ճանաչում ունի: Պետական-յարաբերական որեւէ գործ այդ մարմինին ճամբով տեղի կ'ունենայ: Զոգաբարձական կազմը կը հոգայ վարժարանի կարիքները:

Վերջերս շրջանը օժտուեցաւ մնայուն քահանայով մը, որ մեզի համար մեծ առաւելութիւն էր, որովհետեւ յաճախ Զալէպէն քահանա-

ներ ժամանակաւորապէս Լաթաքիա կ'այցելէին: Մնայուն քահանայի մը նշանակումով, ազգային-կրօնական կեանքը աւելի հեզասահ սկսաւ ընթանալ:

Կիրանօրեայ վարժարանի ընթացքը եւս գոհացուցիչ է: 100-110 փոքրիկներ Կիրակի օրերը կիրակնօրեայ կը յաճախեն: Աշխոյժ մթնոլորտ մը կը տիրէ այնտեղ: Վարժարանի պարագային ունինք դժուարութիւններ, յատկապէս խառն ամուսնութիւններուն հետեւանքով: Վարժարանի աշակերտներուն երկու երրորդը խառն ամուսնութիւններու ծնունդ է: Չուտ հայախօս ընտանիքներէ եկած աշակերտները վարժարանի աշակերտութեան մէկ երրորդը կը կազմեն միայն: Ասիկա մեր վարժարանի պատկերին վրայ բացասական անդրադարձ կ'ունենայ, որովհետեւ դասաւանդութենէն դուրս, աշակերտները մեծաւ մասամբ արաբերէն կը խօսին: Ասիկա մեր գաղութին հիմնական ցաւն է, որ նոյնիսկ ակումբներուն մէջ սկսած է տարածուիլ, որովհետեւ անոնք ԶՄԸ-ի, Զամազայիի անդամ կ'ըլլան ու այդ շրջանակին մէջ կը փորձեն իրենց համար աւելի դիրին թուող լեզուով՝ արաբերէնով հաղորդակցիլ: Երբեմն նոյնիսկ հայախօս աշակերտը կամ փոքրիկը կը փորձէ ոչ հայախօսին յարմարիլ, փոխանակ ինք իր լեզուն պարտադրելու: Այսպիսի լուրջ դժուարութիւններու դէմ յանդիման է գաղութը: Միտք բանին՝ հայերէն դասաւանդութիւնը բաւարար չէ այս հարցին

լուծում գտնելու համար: Այդ ծնողներէն ոմանք վերջերս դժբախտաբար իրենց գաւակներուն անունները եւս հայկական չեն դնել: Նախապէս Արամիոյ, Եագուպիէի, Ղնեմիէի արաբախօս հայերը աւելի նախանձախնդիր էին իրենց գաւակները հայերէն անուններով կոչելու իմաստով: Ներկայիս այդ աշխարհութիւնը չենք նկատել: Անոնք ճշմարտութիւններ են, գորս պետք չէ թաքցնել: Գերձիգերու կարիք կայ այս ուղղութեամբ յառաջացում մը արձանագրելու համար: Ակումբներէ ներս անգամ, երբ ժողովէն կ'ելլեն ու կը հաւաքուին, արաբերէն կը սկսին խօսիլ, իսկ երբ պատասխանատուն մօտենայ անմիջապէս կը փոխեն իրենց լեզուն:

Լաթաքիոյ մէջ կը գործեն ուղեկից միութիւնները՝ ԶՄԸ-ը, Զամազայիները, ՍՕ Խաչը: ՍՕ Խաչը միակ միութիւնն է, որ պետութեան մօտ պաշտօնապէս գրանցուած է: Մնացեալ միութիւնները իր հովանիին տակ կը գործեն: Ակումբի ծախսերը, ծանր առօրեան Օգնութեան Խաչի վզին պարտքն է: Միութիւնը իր պարահանդեսներով, ձեռնարկներով կը փորձէ այդ պիւտճէն հաւասարակշռել: ԶՄԸ-ը ունի 100-110 սկաւուտ-գայլիկներ: Զոն ալ արաբախօսներուն թիւը մեծ է: Անոնք շաբաթական դրութեամբ այս ակումբին մէջ կը հաւաքուին, ունին իրենց տարեկան բանակումները, ձեռնարկներն ու գործունէութիւնը: Բոլոր միութիւնները այս ակումբէն ներս կը գործեն, երբեմն տեղի դժուարութեան պատճառով գործունէութեանց օրերը կը փոխուին: ԶՄԸ-ը ունի իր մարզական խումբերը, որոնք դպրոցին տանիքը կը մարզուին: Զամազայիները վերջերս աշխուժացած է, կազմած է պարախումբ, մօտերս նաեւ՝ երգչախումբ, սակայն անհրաժեշտ է, որ գրական երեկոներ եւ այլ գեղարուեստական ձեռնարկներ ալ կազմակերպուին՝ մշակութային կեանքը գունեղ դարձնելու համար:

Պատանեկան Միութիւնը բաւական աշխոյժ է: Անոր մաս կը կազմեն մօտաւորապէս 50 պատանիներ, որոնք տարիքային կարգերու բաժնուած են: Ունին դաստիարակչական ծրագրեր, կը կազմակերպեն հաւաքներ, ձեռնարկներ եւ այլն: Պատանեկանի մէջ լաւ մթնոլորտ կը տիրէ:

ՍԵՄ-ին մաս կը կազմեն 30-32 ընկերներ: ՍԵՄ-ի մէջ նկատելի է գաղափարական պատրաստութեան ունեցող երիտասարդութեան նահանջը: Վերջին շրջանին, բոլոր միութիւնները սկսած յար եւ նման գործունէութիւններ կազմակերպել, բոլորը իրենց աշխատանքները սահմանած են ձեռնարկներով, պտոյտներով, Կաղանդ տօնելով,

պարահանդեսներ կազմակերպելով: Այսինքն միշտ թեթեւն ու դիրինը նախընտրելու միտումը նկատելի է: Մինչդէռ մենք կարիքը ունինք քաղաքական, գաղափարական խմորում ունեցող երիտասարդութեան, որպէսզի հետապնդէ իր դատը: Ներկայ երիտասարդութեան մօտ համեմատաբար կը պակսի գաղափարական խմորումը: Միութիւնը ոմանք համար, բացառութիւնները յարգելի են, անշուշտ, դարձած է քլապային հասկացութիւն: Սա մտահոգիչ երեւոյթ է: Կը կարծեմ, որ քիչ մը աւելի վճռականութիւն պետք է ցուցաբերենք՝ վերականգնելու յատկապէս երիտասարդական միութիւններուն երբեմնի դերը: Անհրաժեշտ է յաճախակի սեմինարներ կազմակերպել, դասախօսներ, գրուցավարներ հրաւիրել, որպէսզի գաղափարական խմորումով երիտասարդութիւն պատրաստենք. երիտասարդութիւն, որ մեր գաղութներուն մէջ գործուն դերակատարութիւն ունենայ, պատասխանատուութիւն ստանձնէ: Նման ճիգեր շատ-շատ համեստ են այս օրերուն: Անոնք ցաւալի ճշմարտութիւններ են, որոնք կը խորհիմ, որ ամեն տեղ կան, քիչ մը աւելի, քիչ մը նուազ չափով:

Առ ի գիտութիւն աւելցնեմ, որ շրջանին մէջ կը գործէ նաեւ Զայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, որուն նախքան պատերազմը մաս կը կամէին 40-45 ընտանիքներ, դէպքերուն բերումով իրենց թիւը եւս աճած է եւ հասած 70-80 ընտանիքի, որ համախմբուած է միութեան շուրջ: Միութիւնը մշակութային ձեռնարկներ կը կազմապարտէ: Գաղութի բոլոր հայ ընտանիքները իրենց գաւակները հայկական միակ մեր դպրոցը՝ Ազգ. Նահատակաց վարժարան կ'ուղարկեն:

Յարանուանութիւններու բազմապատկումն չկայ այստեղ: Յարանուանականներ գոյութիւն ունին, բայց չկան յարանուանութիւններ: Բոլորը կապուած են Զայ Առաքելական եկեղեցւոյ, որովհետեւ ան Լաթաքիոյ միակ եկեղեցին է:

«Գ.»- Իսկ դաստիարակչական մեր ծրագրերը, անոնց մատուցման ձեւերը պետք չ'է փոխենք, որպէսզի կարենանք հետաքրքրութիւն ստեղծել, ներգրաւել նոր սերունդը՝ գայն մեղադրելու փոխարէն:

Վ.Պ. - Անշուշտ, վստահ որ ժամանակի ընթացքին այդ ձեւերն ալ պետք է փոխուին, արդիականանան, սակայն դասախօսներու, մտաւորական մարդուժի կարիքը ունինք այս բոլորը իրականացնելու համար: Գործիչի դրութիւնը պետք է վերահաստատել ու Սուրիոյ գա-

**Հարցազրոյցը վարեց
Չարմիկ Պողիկեան
Արտագրեց
Անի Թովալեան-Սարուխան
Շար.՝ էջ 14 ➔**

ՀՀ ԳՆԱՍՏԱՆԻ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՄԱՐՄԻՆԻ ՏԵՍԱԿԵՏԸ ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2019-2023 ԹԹ. ԾՐԱԳԻՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ Գնաստանի Գերագույն Մարմնի մասնագիտական լսողությունները, ուսումնասիրելով ՀՀ կառավարության 2019-2023 թթ. ծրագիրը, ներկայացրել են եզրակացություններ, որոնք ամփոփելով՝ արձանագրում ենք.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՆԱՅՈՒՄ

1. 9 Դեկտեմբեր 2019-ի արտահերթ խորհրդարանական ընտրությունների արդյունքում կազմաւորուեց կառավարութիւն՝ Սահմանադրութեան եւ օրէնքի կամայական մօտեցմամբ, ինչը պատճառաբանուեց առաջիկայում իրականացուող կառուցումաճշգրիտ փոփոխութիւնների մտադրութեամբ, իսկ իրականում առերեսուեցինք մի շարք նախարարութիւնների գործունեութեան չհիմնաւորուած (սպասուելիք) դադարեցմանը: Յատկանշական է, որ նշուած, ինչպէս նաեւ քաղաքական համակարգը (մամուլի եւ խօսքի ազատութիւն, անմիջական ժողովրդավարութիւն, ընտրական համակարգ, սուվորըվարչապետութեան ինստիտուտ եւ այլն) բարեփոխե-

լու մասին ծրագրում անդրադարձ չկայ՝ ի հակադրութիւն իշխող ուժի բազմիցս հնչեցրած մօտեցումների: Մի կողմից անորոշ է նշուած բարեփոխումների հարցը, միւս կողմից՝ փորձ է արւում կառավարութիւնը փոխարինել մէկ անձով՝ գերկենտրոնացնելով կոլեգիալ կառավարման մարմնի լիազօրութիւնները: Սա երկրի ժողովրդավարական գարգացման ընթացքը խաթարող եւ մեծ վտանգներ պարունակող իրողութիւն է:

Կառավարութեան ձեւաւորման կամայական մօտեցման վերաբերեալ մեր պնդումը հիմնուած է այն փաստի վրայ, որ կառավարութեան կազմաւորումն իրականացուել է Սահմանադրութեան 150-րդ եւ կառավարութեան կառուցումաճքի եւ գործունեութեան մասին ՀՀ օրէնքի 3-րդ յօդուածների խախտմամբ (թեւ օրէնքի նորմի համաձայն՝ կառավարութիւնը համարւում է կազմաւորուած, երբ նշանակուած է կառավարութեան անդամների 2/3-ը, իսկ նշանակման պահը կարելի է, քանի որ, մի կողմից, այն կազմաւորուած չի լինելու դեպքում համարւում է, որ վարչապետը հրաժարական է տուել, կազմաւորուած չի լինելու դեպքում կառավարութիւնը պարտաւոր է 20-օրեայ ժամկետում Ազգային ժողով ներկայացնել կառավարութեան ծրագիրը): Մասնաւորապէս, նշուած յօդուածների համաձայն, վարչապետ նշանակուելուց յետոյ վերջինս պարտաւոր է հնգօրեայ ժամկետում նախագահին ներկայացնել կառավարութեան անդամների թեկնածուների նշանակման առաջարկութիւն: Սակայն անտեսելով տուեալ պահին օրէնքով ամրագրուած կառավարութեան կառուցումաճքը՝ վարչապետը ներկայացրեց կառավարութեան անդամների մի մասին նշանակելու առաջարկութիւն՝ դա պատճառաբանելով կառավարութեան կառուցումաճքում փոփոխութիւններ իրականացնելու իր մտադրութեամբ: Հարցն այն է, որ այս քայլը Սահմանադրութեամբ նախատեսուած լիազօրութիւն չէ (Սահմանադրութեան 6-րդ յօդուածի համաձայն՝ պաշտօնատար անձն իրաւասու է կատարելու միայն այնպիսի գործողութիւններ, որոնք համար լիազօրուած է Սահմանադրութեամբ կամ օրէնքով, իսկ օրէնքի որեւէ նոր վարչապետին չի վերապահել լիազօրութիւն՝ տուեալ ընթացքում ներկայացնել կառավարութեան անդամների մի մասի վերաբերեալ առաջարկութիւն):

Ինչ վերաբերում է կառավարութեան կառուցումաճքի փոփոխութեանը, իսկ իրականում մի շարք նախարարութիւնների գործունեութեան դադարեցման նախաձեռնութեանը, ապա այն չի համապատասխանում հանրային լայն քննարկման, արդիւնաւետութեան բարձրացման եւ սուպերվարչապետութեան համակարգը վերափոխելու՝ իշխող ուժի նախկինում հընչեցրած մօտեցումներին: Բացակայում են նաեւ օպտիմալացման (բարելաւում- «Գ.») անուան տակ իրականացուող կրճատումների ընկերային-տընտեսական գնահատականները, անտեսուում են կամ չեն կարելուում հայաստանեան եւ Սփիւռքի հանրութեան կարծիքները, միւս կողմից՝ նուազեցնելով կառավարութեան անդամների թիւը, առանձին նախարարութեան գործառնջներ տեղափոխելով վարչապետի աշխատակազմ, կառավարութեան կազմում չներառելով ոստիկանութիւնը եւ ազգային անվտանգութեան ծառայութիւնը, փորձ է արւում կառավարութիւնը փոխարինել վարչապետի գերկենտրոնացած ինստիտուտով՝ գրկելով կառավարութեան ան-

դամները, յատկապէս նախարարները, Սահմանադրութեամբ եւ օրէնքով նախատեսուած՝ ինքնուրոյն գործելու իրաւասութիւններից:

2. Ձեւաւորուած կառավարութիւնը նպատակադրուել է Հայաստանի Հանրապետութիւնում իրականացնել «տնտեսական յեղափոխութիւն»: Ուստի ակնկալուում էր, որ կառավարութեան ծրագիրը պետք է պատասխաներ, թէ ի՞նչ է ներառում այդ եզրոյթը, ինչպէ՞ս է իրականացուելու «յեղափոխութիւնը», եւ ի՞նչ արդիւնք է այն արձանագրելու: Կառավարութեան ծրագրում արձանագրուած՝ ՀՆԱ-ի տարեկան 5% ակնկալուող աճը բաւարար չէ կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը յեղափոխական կոչելու համար՝ մասնաւորապէս հաշուի առնելով, որ 2008թ. ֆինանսատընտեսական ճգնաժամից յետոյ Հայաստանի տնտեսական աճը միշտ էլ եղել է 5%-ի շրջանակներում:

3. Ծրագրում անդրադարձ չկայ նախընթաց ժամանակաշրջանի, յատկապէս նախորդ կառավարութեան ծրագրով յայտարարուած նպատակների, գերակայութիւնների եւ ձեռնարկուած միջոցառումների կատարմանը: Սա առաւել արդիական է ներկայումս, երբ, ըստ էութեան, չի փոխուել կառավարութիւն կազմած (2018թ. Մայիս) քաղաքական ուժը, կառավարութեան ղեկավարն ու անդամների մեծամասնութիւնը, մինչդեռ Սահմանադրութեան 156-րդ յօդուածի համաձայն՝ իւրաքանչիւր տարուայ համար կառավարութիւնը պարտաւոր է Ազգային ժողով ներկայացնել իր ծրագրի կատարման ընթացքի եւ արդիւնքների մասին գեկոյց:

4. Հակառակ կառավարութեան հաշուետուողականութեան եւ պատասխանատուութեան վերաբերեալ իշխող ուժի բազմիցս հնչեցրած մօտեցումների՝ ծրագիրը մշակուել է պատասխանատուութիւնից խուսափելու եւ պարբերաբար հաշուետու չլինելու մօտեցմամբ: Ծրագրում բացակայում են կոնկրետ թիրախներ, հանրային կեանքի որակի բարելաւումը բնութագրող նպատակադրումներ եւ ժամկետներ: Մինչդեռ կառավարութեան ծրագրի սոցիալական, տնտեսական, մշակութային եւ, ի վերջոյ, քաղաքական նշանակութիւնը ոչ միայն երկրի անվտանգ եւ կայուն զարգացմանը հիմնաքարային դերակատարութիւն ունենալն է, որը նոյնպէս բացակայում է, այլ՝ եւ այն, որ ծրագիրը պետք է ունենայ յստակ սահմանադրաիրաւական բովանդակութիւն: Վերջինս բխում է ինչպէս Սահմանադրութեամբ եւ օրէնքներով ամրագրուած՝ կառավարութեան եւ պետական կառավարման համակարգի կոնկրետ լիազօրութիւններից, պարտականութիւններից, այլ նաեւ ներկայ պայմաններում երկրի առջեւ ծառայած արտաքին ու ներքին մարտահրաւերներից, հանրութեան կողմից քաղաքականութեան նկատմամբ պահանջներ ներկայացնելու եւ քաղաքական պատասխանատուութեան ենթարկելու բացառիկ իրաւունքից: Այնպէս է մտածուել, որ հասարակութիւնը գերծ մնայ իր այդ իրաւունքը ժամանակ առ ժամանակ իրականացնելու հնարաւորութիւնից: Ընդհանրապէս, փորձ է արուել խեղաթիւրել նաեւ կառավարութեան ծրագրի իրաւական նշանակութիւնը, այն ի վերջոյ նորմատիւ իրաւական ակտով հաստատուող, վարքագծի նորմեր պարտադրող փաստաթուղթ է:

5. Կառավարութեան ծրագրում ամրագրուած հիմնական ուղեւիշներում առաջնահերթ նպատակ համարելով «Հայաստանի Հանրապետութիւնում բարձր տեխնոլոգիական, արդիւնաբերական, ինչպէս նաեւ բնապահպանական բարձր չափանիշներին համապատասխանող, արտահանմանը միտուած մրցունակ եւ ներառական տնտեսութիւն կ'առուցելը», դրան հասնելու համար առանցքային նշանակութեան կետերից մէկը համարուել է Հայաստանի արտաքին եւ ներքին անվտանգութեան ապահովումը, Արցախի անվտանգութեան երաշխաւորումը եւ շարունակական ամրապնդումը: Սա գլխիվայր շուռ եկած ձեւակերպում է այն առումով, որ առանց Արցախի հարցի լուծման հնարաւոր չէ տնտեսութեան զարգացումը: Սա հայութեան մեծամասնութեան կողմից բազմիցս մերժուած մօտեցում է: Աւելին՝ հայ ժողովրդի կենսական շահը կարող է ապահովել, զարգանալ՝ չզիջելով սկզբունքի լիարժէք գործադրումը, որի վերաբերեալ ծրագրում պետք է նախատեսուի համապատասխան դրոյթ, եւ որից պետք է ածանցուեն ոլորտային բարեփոխումները:

6. Ծրագրում գերիշխում են լոզունգային բնոյթի յայտարարութիւնները, որոնք աւելի շատ յիշեցնում են ցանկութիւններ եւ ամբոխահաճոյ արտայայտութիւններ՝ չներառելով դրանք իրականացնելու կամ դրանց հասնելու մեխանիզմներ կամ առնուազն հիմնական սկզբունքներ:

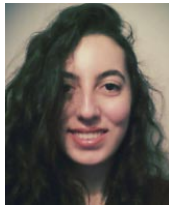
7. Ծրագիրը պարունակում է ներքին հակասութիւններ ունեցող մտքեր: Իսկ առանձին դեպքերում ծրագրով յայտարարուած մօտեցումները չեն համապատասխանում գործադրուող քայլերին: Օրինակ՝ մի կողմից նշուում է տնտեսական, յեղափոխութեան, ծայրայեղ աղքատութիւնը վերացնելու, սոցիալական բազմաթիւ խնդիրներ լուծելու կառավարութեան յանձնառութեան մասին, միւս կողմից՝ տնտեսական աճը նախատեսուում է 5%-ի չափով՝ չներկայացնելով տնտեսութեան կառուցումաճքային վերափոխման սցենարը (պեմագրութիւն «Գ.») եւ այլն: Այլ օրինակ՝ նշուում է կառավարութեան տարբեր կառուցների ծրագրային մօտեցումները չափելի արդիւնքներով գնահատելու անհրաժեշտութեան մասին, սակայն նոյն կառավարութեան ծրագիրը, ինչպէս նշուեց վերեւում, չի բաւարարում այդ պահանջին: Կամ, թեւ խօսուում է պետական ինստիտուտների գործառնջների, լիազօրութիւնների, ծախսարդիւնաւետութեան եւ պատասխանատուութեան համաչափութեան մասին, սակայն նոյն կառավարութեան կառուցումաճքային փոփոխութիւններն իրականացուում են առանց այս պահանջները ներկայացնելու:

8. Ծրագրում բացակայում են գարգացման սպառնալիքներն ու խնդիրները, մինչդեռ կարելի է կատարել անկախութեան տարիներին երկրի

Աշակերտական Անկիւն

ՄԵԾ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ՝ ԱՌԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ

Արտա Թրտեան

Կեանքը արժեքաւոր բան մըն է, որ շնորհուած է մեզի, իսկ ի՞նչ է ՄԱՅՐԸ: Այս հարցումը միշտ միտքս չարչրկած է: Զեմ յիշեր քանի տարեկան էի, բայց փոքր էի, կը յիշեմ, մեծ մօրս կողքին նստած՝ կ'երգէի, երբ հարցուցի.

- Նանի՛կ, իմ պապուկս ո՞ր է:
- Մեծ մայրիկս մեղմ ժպտելով գլուխը օրօրեց եւ ըսաւ.
- Աղջի՛կս, քու պապուկդ մահացած է: Հիմա ան Աստուած պապային քովն է, հոն կ'ապրի:
- Ինչո՞ւ ինքը հոն գնաց, եւ քեզ առանձին ձգեց:
- Նանիկիս աչքերը լեցուեցան եւ ըսաւ.
- Մենք ամենքս պիտի մահանանք աղջիկս: Ամենքս ալ Աստուած պապային քով պիտի երթանք, ես, դուն, բոլորը:
- Բայց ես չեմ ուզեր մեռնիլ,- ըսի:
- Օրը կու գայ եւ կը հասկնաս,- պատասխանեց:
- Այդ օրուընէ մտքիս մէջ հարցումները կը շատնային:

Այդ օրը կարծես եկած էր: Նանիկս կը խօսեր միշտ անոր մասին. Մեր տունը տազնապի մէջ էր: Նանիկս արդէն անկողինին մէջ՝ աչքերը կէս փակ, կարծես կը տանջուէր: Այդ պատկերը մտքես չեմ կրնար հանել: Ժամանակը արդէն եկած էր. Նանիկս մեզ լքեց ու ալ չվերադարձաւ: Առաջին անգամս էր, որ աչքես մէկը կը հեռանար անվերադարձ, կարծես վերադառնալու ճամբան մոռցած, կամ դրան բանալին կորսնցուցած: Դեռ հարցումներս անպատասխան են այս հարցին կապուած: Եթէ գացողը վերադառնա՞ր, եթէ մեր սիրած անձերը միշտ մերզի

հետ մնային. բայց... ԺԱ. կարգի աշակերտուիի եմ: Եկող տարի պիտի բաժնուիմ դասընկեր-դասընկերուհիներես, իմ սիրելի դպրոցես եւ կը համոզուիմ, որ կեանքին մէջ բաժանումը միշտ ալ կայ:

Կարելորդ այն է, որ մենք գոյութիւն ունինք այս աշխարհին վրայ: Կը գործենք, կը վայելենք, կը սիրենք, մեր ուզածը կ'ընենք եւ կ'ընտրենք ա՛յն, ինչ որ յարմար է: Ապրինք եւ շատ չմտածենք անպատասխան հարցումներու մասին: Սակայն գիտնանք որ կեանքը թանկարժեք է: Ուրեմն, ապրինք մեր կեանքը լաւ ձեւով:

Սակայն եւ այնպէս շատ կ'ուզեմ, որ ժամանակը կանգ առնէ, կանգ առնէ այս դպրոցական գեղեցիկ օրերուն, երբ դասընկեր-դասընկերուհիներուս հետ կ'անցընեմ, հրաշալի, անկրկնելի օրեր: Բա՛յց....

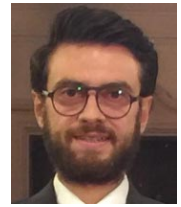
Նանիկիս խօսքերը մինչեւ հիմա կը յիշեմ, որ պէտք է լաւատես ըլլամ եւ մանաւանդ «յոյսով ապրիմ»: Յոյսը իրեն համար մեծ բան մըն էր: Ես ալ կը յուսամ, որ լաւ օրեր կ'անցընեմ, կը յուսամ, որ նպատակներուս կը հասնիմ. կը յուսամ, կը յուսամ...

Կեանքը ընդարձակ ծով մըն է: Մենք ալ կը ծփանք այդ ծովուն վրայ՝ յուսալով ապահով ափ հասնիլ: Ամեն մարդ չի հասնիր ապահով ափ, երբ ժամանակը մսխելով սխալ կը գործէ: Իմ ուսուցչուհին միշտ մեզի խրատելով կ'ըսէ. «Ժամանակին յարգը գիտցէք, անկէ թանկ բան չկայ»: Ժամանակը երբ կորսնցնենք, կը նշանակէ մեր կեանքէն պահեր անցեր են անօգուտ: Մահէն հարկաւ փախուստ չկայ: Բոլորն ալ օր մը այդ կետին պիտի հանդիպին, բայց տարբեր ճամբաներով: Կարելորդ հիմա ա՛յն է, որ կ'ապրիմ, կ'ապրիմ՝ շրջապատուած իմ սիրելիներով, որոնք միշտ կը քաջալերեն զիս, կ'ուրախացնեն, խորհուրդ կու տան ինձի, եւ ամենէն կարելորդ՝ կը սիրեն: Կեանքէն աւելի գեղեցիկ բան չկայ: Ան մահէն զօրաւոր է հաստատապէս:

ԺԱ. Կարգ (2013) Բեսապի Ազգ. Ուսումնասիրաց Միացեալ Ծեմարան

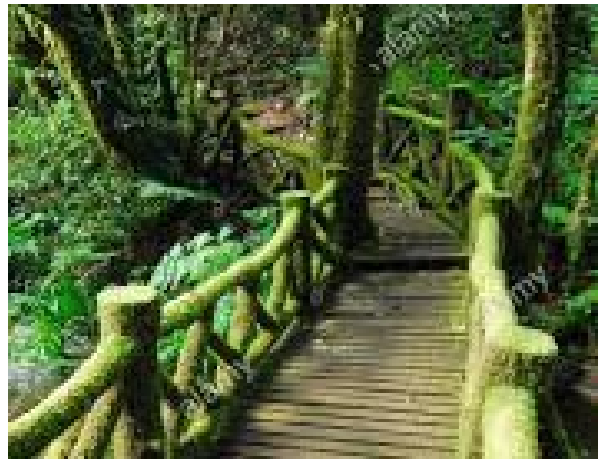
Արտա Թրտեանը այս տարի Ազգ. Ուսումնասիրաց Միացեալ Ծեմարանէն ներս ուսուցչուի է: Ան փայլուն յաջողութեամբ աւարտած է Լաթաքիոյ պետական «Թըշրին» համալսարանի համակարգչային գիտութեան ճիւղը: Ուսումնառութեան չորս տարիներուն ալ հանդիսացած է իր դասարանի առաջինը:

Կ Ա Մ Ո Ւ Ր Զ

Գեորգ Յակոբեան

Յուսախաբութիւնը երկու լեռներ իրարու կապող օրօրուն կամուրջ մըն է՝ խո՛ր հովիտի վրայ կառուցուած: Մէկ կողմի լեռան անունը՝ ակնկալիքներ ու երազներ է, միւս լեռանը՝ յարաբերական իրականութիւն: Ու մենք կը ճեմինք այս կամուրջին վրայ, կ'երթանք ու կու գանք անդադար: Մէկուն մօտենալէն ետք, զարմանալիօրէն միւսին վերադառնալ կը ցանկանք ու այսպէս կը շարունակենք, մինչեւ որ անոր անսին կառուցիլ թելերը փոթին...:

Երիտասարդները, Լոստոնի հայ երիտասարդներու խումբը...: Անոնք Չէնիթը դպրոցին եւ այլ երեւոյթներու պատճառած յուսախաբութեան կամուրջին ճիշդ կեդրոնէն դէպի նոր ակնկալիքներու եւ յոյսերու կողմը քաշեցին: 17-22 տարեկան երկու տասնեակի հասնող այս տղաքն ու աղջիկները մեծ մասամբ Լոստոն մեծցած են, պարսկահայ, սուրիահայ, լիբանանահայ ծնողներու զաւակներ են, որոնք ՀԱՄԻ-ի սկաուտական շարքերուն եւ Երիտասարդական Միութեան հովանիին տակ հասակ առած են:

Չէնիթ մերթ ընդ մերթ ներկայ կը գտնուէր իրենց հանդիպումներուն: Սկզբնական շրջանին անոնց անգլերէն հաղորդակցութիւնը շատ տարօրինակ կը թուէր իրեն: Չէր հասկնար, թէ ինչո՞ւ այսքան գեղեցիկ անուններ ունեցող Հերոսը, Վարազը, Արտան, Եմիլը, Արփին ու Այգը հայերէն հասկնալով ու երբեմն խօսիլ կարենալով հանդերձ, պարզ խօսակցութեան ատեն անզգալաբար անգլերէնով կը հաղորդակցէին: Ժամանակի ընթացքին Չէնիթ սկսաւ հասկացողութիւն ցուցաբերել այս երեւոյթին նկատմամբ: Առանց արդարացնելու երեւոյթը, սկզբաւ հասկնալ ու քիչ-քիչ ընդունիլ իրականութիւնը՝ հողէն ու պետութենէն հեռու ըլլալու իրականութենէն անդին, հաւաքական բարդութեան դրսեւորումներ կան, որոնք ուղղակիօրէն կ'ազդեն հայախօսութեան վրայ, տեղ մը (օրինակ շարք մը միջինարեւելեան երկիրներու մէջ) գերակայութեան բարդոյթը, ուրիշ տեղեր (յատկապէս արեւմուտք եւ Ռուսիա) ստորակայութեան բարդոյթը կը նպաստէ կամ խոչընդոտ կը հանդիսանայ հայախօսութեան: Այս բոլորին վրայ կ'աւելնայ այլ հանգամանք մը, որ օրէ-օր աւելի ակնեղէն կը դառնայ: Կարիքը մեծատոն մղիչ ուժն է որեւէ բանի օգտագործման: Նոյնը կը վերաբերի լեզուին: Լեզուի գործածութեան կարիքն է, որ կենդանի կրնայ պահել զայն: Քաջութիւն եւ գերհամարձակութիւն պէտք չէ ունենալ հասկնա-

լու համար, որ Արեւմուտքի մէջ հասակ առնող նոր սերունդը հայերէն խօսելու կարիք չի զգար (որքան ալ ցաւալի ու անընդունելի թուի այս իրականութիւնը): Ինչո՞ւ, որո՞ւն հետ հայերէն պիտի խօսի Լոստոնի, Փարիզի կամ Նիւ Եորքի մէջ մեծցող հայ երիտասարդը, ի՞նչ ընելու համար հայերէն պիտի խօսի: Տեղ մը

հայերէն գիտնալը, մայրենի ըլլալէ եւ ինքնութեան որոշիչ բաղադրիչ ըլլալէ կը դադրի ու կը վերածուի զբաղումի, հոպիի պէս բանի մը: Եւ այդ ալ դիրին ու մատչելի զբաղում մը չէ, այլ գործ, ժամանակ, ճիգ ու ջանք, ջիղ ու համբերութիւն, նիւթական ծախս, յաւելեալ գոհողութիւն եւ այլ բաներ գիշիլ պարտադրող զբաղում է, որ շատեր կեանքի արդէն իսկ ծանրաբեռնուած ամօրեային մէջ առաջնահերթութեան վերածելու կարելիութիւնը չունին, նոյնիսկ եթէ կամենան ունենալ: Չէնիթ կամուրջին յարաբերական իրականութեան կողմն էր նորէն:

Ամենէն կարելորդ, սակայն, այս տղոց որա՛կն էր: Բոլորը ուսեալ եւ զարգացած, հայկական իրականութենէն քաջատեղեակ, քննական մտածողութեամբ օժտուած, խելամիտ, իրապաշտ տղաք ու աղջիկներ էին: Չզացական չէին մօտենար հարցերուն, կը վիճէին, կը քննարկէին իւրաքանչիւր հարց: Այնքան հանգիստ ու վարպետօրէն կը գրուցէին համաշխարհային, հայաստանեան եւ սփիւռքեան իրականութեան հետ առնչուած հարցերու մասին, որ Չէնիթ կ'ոգեւորուէր եւ իրենց մէջ սփիւռքեան իրականութեան նո՛ր ու խոստմնալից տարրը կը տեսներ:

Չէնիթ յուսախաբութեան կամուրջին երազներու եւ ակնկալիքներու կողմն էր այս անգամ:

«Գոնէ իրարու հետ ամուսնանան», «Արդեօ՞ք իրենց զաւակներն ալ իրենց պէս հայկական ոգի ու ապրում պիտի ունենան», «Երեւակայէ այն հրաշալի արդիւնքը, որուն կարելի է հասնիլ, եթէ այս տղոց ներուժը համահայկական ծրագիրներու մէջ օգտագործուի»: Եւ սփիւռքեան մտածելակերպէն ազդուած այս միտքերուն, համաշխարհայնացման եւ ժամանակակից կեան-

ՆՈՐ ՓՈՒԼ ՄԷ՝ ՄԱՐԴԱԿԵՐՏՈՒՄԻ ՈՒՂԻՈՎ

Սուրիոյ եւ յատկապէս Զալէպ քաղաքի ճգնաժամային պատերազմին հետեւանքով եւ մարդուժի նուազումով զանազան բնագաւառներէ ներս նահանջ արձանագրուեցաւ: Սակայն հրթիռակոծումներու դադրեցումով խաղաղութեան աղանձին մասամբ սկսաւ սաւառնիլ եւ գաղութը սկսաւ քայլ առ քայլ ձեռքբազատիլ պատերազմի ծանր հետքերէն:

Ուստի, այս փուլին, վերականգնումը գաղութային մակարդակով ուշադրութեան առարկայ դարձաւ: Մարդակերտումը անոր հիմնական գործօն է՝ որքան ալ խօսքացած ըլլայ գաղութին թուային պատկերը: Վերականուցման ռազմավարութիւնը այսօրուան պահանջն է՝ դրական մտածողութեամբ նայելու ապագային:

Այս իմաստով Սուրիոյ Զայ Աւետարանական Զամայնքին եւ Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու Խորհուրդին համագործութեամբ մասնագիտական ուսումնարաններու կողմէ արհեստավարժութեան դասընթացը կազմակերպուեցաւ, որուն աւարտին մասնակիցները Ուրբաթ 16 Փետրուար 2019-ին հանդիսութեան մը ընթացքին համապատասխան միջազգային վկայականներ ստացան՝ ձեռամբ Վերապատուելի Յարութիւն Սելիմեանի: Վկայականաց բաշխումին իրենց ներկայութիւնը բերած էին համայնքի աւագանին, համայնքի պատկան մարմինն ու եկեղեցական, կրթական եւ բարեսիրական հաստատութիւններու ներկայացուցիչները:

Բացման խօսքով հանդես եկաւ Թալիս Թօփալաքեան, որ ներկաները ողջունելէ ետք ըսաւ.

«Սոյն ծրագրին նպատակն էր մարդկային ուժերու յայտնաբերում ու զարգացում, թիրախ ընտրելով յատկապէս այն անձերը, որոնք պատերազմի հետեւանքով ծանր վնասներ կրեցին: Այս դասընթացը ավարտելով, անոնք աւելի ինքնավստահ պիտի դառնան ու կարելիութիւն պիտի ունենան բարելաւելու իրենց վիճակը:

«Արհեստավարժ հմուտ անձերու առաջնորդութեամբ մասնակիցները գործի նոր ասպարէզներու ծախսութեան:

«Վկայագիրը յանձնուեցաւ 200 աշակերտներու, որոնք եռամսեայ դասընթացին հետեւելով աշխատանքային փորձ ունեցան եւ արժանացան միջազգային ճանաչում ու-

նեցող վկայականի: Այս վկայականը անոնց դիմաց պիտի բանայ աշխատանքային արդիւնաբեր հորիզոններ:

«Այս ծրագիրը ներշնչեց յատ-

կապէս այն անձերը, որոնք կարիքին կողքին աշխատելու մեծ կորով ու կամք ունեին:

«Դասընթացը նախապատրաստական փուլ մը կարելի է համարել:

«Դասընթացի նախաձեռնութեան մտայնացողն ու հովանաւորն էր Սուրիոյ Զայ Աւետարանական Զամայնքի պետ Վերապատուելի Յարութիւն Սելիմեան, համագործակցութեամբ Միջին Արեւելքի Եկեղեցական Խորհուրդին:

«Զալէպի զանազան համայնքներէն ներկայացող (հայ եւ արաբ), հազար դիմորդներուն ընդմէջէն ընտրուեցան տուեալ դասընթացին պայմանները ամբողջացնող 200 անհատներ:

«Եռամսեայ դասընթացները տեղի ունեցան՝ «Նիու Զորայզն», «Ֆիլիքիա» եւ «Միջին Արեւելք» լաւագոյն ուսումնարաններուն մէջ: Սոյն կեդրոններուն ընտրութիւնը հիմնուած էր անոնց երկար տարիներու փորձառութեան վրայ: Յանձնուած վկայականները միջազգային ճանաչման կնիք կը կրեն:

«Դասընթացի կարեւորագոյն նպատակներէն մէկն ալ երկրի վերականգնումի աշխատանքներուն նպաստելն էր, ապա նաեւ վերաշխուժացնելն էր Զալէպ քաղաքը,

թափ տալով անոր տնտեսական կեանքի վերականգնումին:

«Դասընթացը կը բաղկանար հետեւեալ մասնագիտութիւններէն. դիմաշարդարում, վարսայարդարում, համակարգիչի նորոգութիւն, բջիջայինի նորոգութիւն, կայքէջի ձեւաւորում, ձեւագիտութիւն եւ գոհարեղէնի ձեւաւորում, որ առաջին անգամ ըլլալով ծրագրուեցաւ եւ մատուցուեցաւ Սուրիոյ Զայ Աւետարանական Զամայնքին կողմէ:

«Վերապատուելի Զամայնքապետին թելադրանքով յառաջացած յանձնախումբը բժախնորոքէն հետապնդեց կատարուած աշխատանքը:

«Ծրագրի ավարտին բոլոր ճիւղերէն ընտրեալ բարձր գնահատանքի արժանացող մասնակիցներէն 60-ը իրենց գործի ասպարէզին ծառայող պիտոյնք ստացան, որպէս խրախուսանք իրենց աշխատանքի սկզբնաւորութեան: Այս մասնակիցները դասընթացներէն վերջ գործե-

րու կառավարման եւ տնօրինման գիտելիքներով օժտուեցան՝ յատուկ սեմինարներու կազմակերպութեամբ:

Այնուհետեւ սահիկի ցուցադրութեամբ հանդիսականներուն ներ-

կայացուեցաւ յանձնախումբին կողմէ պատրաստուած դասընթացի փուլերն ու կիրարկումը պարզող պատկերներ:

Դասընթացներու ընթացքին լաւագոյն արդիւնքներ ձեռք բերող խումբ մը աշակերտներ բեմ բարձ-

րանալով մէկիկ-մէկիկ իրենց շնորհակալական ու երախտագիտական խօսքը արտասանեցին:

Ապա տեղի ունեցաւ 200 մասնակիցներու վկայականաց բաշխումը, ինչպէս նաեւ իւրաքանչիւր մասնակցի տրամադրուեցաւ երթելի ծախսերուն համարժեք գումար մը:

Յետ վկայականաց բաշխումին, Սուրիոյ Զայ Աւետարանական Զամայնքի պետ Վերապատուելի Յարութիւն Սելիմեան իր եզրափակիչ խօսքը արտասանեց: Վերապատուելի Զամայնքապետը շնորհաւորեց բոլոր երիտասարդ մասնակիցները, որոնք յուսալի ապագայ կը խոստանան: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց ծրագրին ներդրում բերող ուսումնարաններու տնօրէութեանց, պաշտօնեութեանց եւ ուսուցչական կազմին, որոնք ոչ մէկ ճիգ ինկայեցին սոյն ծրագրի յաջողութեան ի խնդիր:

Ան շնորհակալական յատուկ խօսք ուղղեց նաեւ Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու Խորհուրդին ներկայացուցիչին, որ աջալիջօրէն հետեւեցաւ տարուած աշխատանքին:

Ապա Վերապատուելի Զամայնքապետը ըսաւ. «Մեծ յարգանքի արժանի են գործակցող բոլոր ուսումնարանները: Այս սերունդը, պատերազմի պայմաններուն ներքեւ համերաշխ գործակցութեան գեղեցիկ մէկ խճանկարը հանդիսացաւ՝ ընդմիշտ ձգտելով բարիին: Զաջալերելի էր երիտասարդութեան եռանդուն մասնակցութիւնն ու նորարարութիւնը իրացնելու մարմնացը:

Պատերազմը մեր ժողովուրդը չպառակտեց, որովհետեւ ան համակցութեան օրինակ ծառայեց համայն աշխարհին:

Երկուշաբթի, 18 Փետրուար 2019-ին 60 առաջնակարգ աշակերտներուն բաշխուեցաւ իրենց ասպարէզներուն մէջ օգտագործելի պիտոյնքներ:

Այս հանդիսութեան ներկայ էին Պաաս Կուսակցութեան Կեդրոնական Վարչութեան անդամ երկրաչափուհի Զուտա Զոմսի եւ Զալէպի Պաաս Կուսակցութեան քարտուղարը եւ պետական աւագանին: Անոնք

ԽԱԶԲԱՆ (ՄԽ 285)

Մ Տ Ա Մ Ա Ր Զ Ա Ն Բ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

Հորիզոնական

- Ասացուածքը կ'ըսէ: «..... համապատասխան ոտքը երկարէ»: Սակ:
- Բայական լծորդութիւն: Սասնոյ ֆետայիներէն՝ Խմբապետ Մուշեղի մականունը:
- Կրկնուած բաղաձայններ: Իգական անուն:
- Հաց: Հակառակ՝ առաջին կիկը:
- Արամայիս Սահակեանի խմբագրած երգիծաբերը: Բայական լծորդութիւն: Յոգնակերտ մասնիկ:
- Հակառակ՝ կերպասի լայնք: Տարածքի միաւոր:
- Կրակ մարող: Կերպ, ձեւ: Տառի մը անունը:
- Հասկնալ, ըմբռնել: Գրական գործ:
- Երկերես:
- Տառի մը դրացիները: Խից հանելու գործիք:
- Լրագիր, օրաթերթ: Գունաւոր հիւսուածք, որ պակուողներուն գլխուն կը դնեն:
- Փոքրացնող մասնիկ: 34: Անուագն:

Ուղղահայեաց

- «Թշուառները» գրական գործին հեղինակը:
- Միջոց, հնարք: Սերունդ: Անվճար:
- Խոսք: Աղբիւր:
- Կաթի սեր: Աստուած Իր անունը յայտնեց Մովսէս մարգարէին ըսելով: «Ես եմ որ .....»: 43:
- Գիւղաքաղաք: Օգնել, օժանդակել:
- Խնայող հաստ ձայն: Մարտողութիւնը դիւրացնելու համար մաղձ արտադրող գործարան:
- Մտապատկեր: Հակառակ՝ տառի մը դրացիները:
- Անասունի սատակ: Աջքի մասերէն:
- Կլայել:
- Միջնադարեան Հայաստանի հոգեւոր եւ մշակութային կարեւոր կեդրոններէն: Շողկապ: Տառի մը անունը:
- Երկինչիւն: Հակառակ՝ արու (մարդ, կենդանի, բոյս): Հակառակ՝ տառի մը անունը:
- Քնանալ: Նախաճաշիկ:

ՍՈՒՏՈՐՈՒ (ՄՍ 285)

Տեղաւորէ՛ (1-9) թուանշանները (9x9) քառակուսիներուն մէջ այնպէս, որ իւրաքանչիւր հորիզոնական եւ ուղղահայեաց տողի մէջ, ինչպէս նաեւ (3x3) տուփիկի մէջ մէկ անգամ արձանագրուին:

		4						
					3		1	7
					6	3	4	
9		7		2			3	
2	4			1	8	9		6
	3		5		7		2	
		8		6				
5		3			9	1	6	
1	7		4				9	

Պատրաստեց Մարինա Զիւլքըզեան-Պօղիկեան

ՊԱՅՈՒԾ ԲԱՆ (ՄՊ 56)

Աւետիք Իսահակեանի ստեղծագործութիւնները շնչելով գտէ՛ք պահուած բառը:
Պահուած բառը 11 տառեր բաղկացած Իսահակեանի բանաստեղծութիւններէն մէկը կը ներկայացնէ:

ա	ա	հ	ա	յ	բ	ե	ն	ի	ս
պ	չ	բ	մ	ա	հ	ա	բ	ի	ե
ա	ա	ե	ն	լ	ա	լ	ա	մ	ւ
ն	լ	ն	բ	ւ	ձ	ե	զ	ա	մ
բ	ա	ա	դ	է	ն	բ	ս	ն	ն
դ	ա	մ	զ	ն	ն	կ	ա	ի	ւ
ի	կ	ս	պ	ե	ւ	ն	ա	ն	թ
ն	բ	ե	ն	ե	ա	խ	խ	ե	պ
ս	ե	ւ	մ	ւ	բ	զ	ա	բ	ե
ծ	ն	ւ	խ	ը	մ	է	ի	բ	ս

«Պանդուխտ Որդին», «Հայրենի Ծովաբն», «Սեւ Աչերէն», «Աբու Լալա Մահարի», «Սեւ Մութ Ամպեր», «Ալագեազի Մանիներ», «Ես Ձեզ Ասում Եմ», երկ

ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ԽԱԶԲԱՆ (ՄԽ 284)

ՍՈՒՏՈՐՈՒ (ՄՍ 284)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ս	պ	ե	դ	ա	ն	ի		ց	ա	յ	զ
2	պ	ա	բ	ե	զ	օ	տ		ն		ի	ր
3	ի	ր	ա	ւ		ս	ա	լ	ն	ր		ի
4	տ		ն	ն		ր	լ		ր	է		զ
5	ա	ր	ե	ն	ի		ի	ն	ք		ն	ն
6	կ		լ	դ			ա	ա	ա	ւ	ր	
7	ն		ի	ա	ե		կ	ն	ր	ի	զ	
8	ւ			լ	ա	ր				դ	ն	
9	ց	օ		ի	ր		ա	չ	խ	ա	ր	ի
10		դ	ա	չ		ա	ր	ա		մ	ա	ր
11	թ	ա	ն	ա	զ		դ	ր	օ	պ	ա	
12	ի	կ		ն		լ	ի	ա		տ	ա	պ

7	4	5	8	2	1	9	3	6
2	1	9	5	6	3	4	8	7
8	3	6	7	9	4	5	2	1
1	2	7	4	3	5	6	9	8
3	5	8	9	7	6	2	1	4
9	6	4	1	8	2	3	7	5
4	7	2	3	5	8	1	6	9
6	9	1	2	4	7	8	5	3
5	8	3	6	1	9	7	4	2

ՊԱՅՈՒԾ ԲԱՆ (ՄՊ 55)

Պահուած բառն է՝ «Բարեկենդան»:

Կ Ա Մ Ո Ւ Բ Զ ...

Սկիզբ՝ էջ 10

քի պարտադրանքը կը պատասխանէր.

«Քեզի հ'նչ, որու հետ կ'ուզեն կ'ամուսնանան...», «Ինչո՞ւ միայն համահայկականին (դեռ համահայկականը լաւ է, ուրիշներ նեղ կուսակցականէն-տեղայնականէն ալ դուրս չեն կրնար գալ) վրայ կը կեդրոնանաս: Պէտք է դուրս ելլել ազգային նեղ պարունակէն, ինքնավստահօրէն բացուիլ աշխարհին, առանց ինքնուրոյնութիւնը կորսնցնելու փոխադարձաբար ազդել ու ազդուիլ, օգնել ու օգտուիլ համամարդկային - համաշխարհային ասպարէզներէն: Այս է մեր օրերու հրամայականը եւ այն ատեն է, որ հայ մարդուն ներդրումը առաւել ար-

ժեք ու իմաստ կը ստանայ»: Չենիթ կամուրջին մէջտեղը կանգնած էր արդէն: (շարունակելի)

ԱՄՆՊԱԿԱՆ...

Սկիզբ՝ էջ 16

Ազգային Միացեալ վարժարանէն Նանոր Լախոյեան, իսկ երրորդ՝ Լ.Նաճարեան-Գ.Կիւլպէնկեան Կեդրոնական վարժարանէն Գեորգ Բասիս:

Առաջնակարգ աշակերտներուն խորհրդականական նուէրներ տրամադրուեցան:

Մրցոյթի աւարտին բոլոր մասնակիցներուն բաժնուեցաւ «Գանձասար» շաբաթաթերթի «Կլու-2019» մանկապատանեկան բացառիկը:

ԻՆՉ ԿՐՄԵՆ ԱՍՏՂԵՐԸ

ԽՈՅ
Ձեր գործերը մի՛ յետաձգեք, այլապես ձեր պարտականությունները պիտի բազմանան: Ձեր կանոնադրու կազմակերպ աշխատանքն է, որ արդիւնաւետ պիտի ըլլայ:

ՑՈՒԼ
Յառաջիկայ օրերուն նոր բարեկամութիւններ պիտի հաստատուեն: Ձեր պարզունակ աշխարհը դրական լիցքերով հարուստ աշխարհ մըն է:

ԵՐԿՈՐՈՐԵԱԿ
Յաջող գրուցավար մը կրնաք ըլլալ, որովհետեւ դիմացինը համոզելու իւրայատուկ ճկունութիւն ունիք:

ԽԵՑՂԵՏԻՆ
Քաղաքի տագնապալի օրերը պիտի ազդեն ձեր ջղային համակարգին վրայ: Հանդարտ պահեցե՛ք ձեր ջիղերը: Տագնապալից շրջան մըն է, որ պիտի անցնի: Լաւատես եղէ՛ք:

ԱՌԻԾ
Պայմանագրութիւն մը պիտի կնքեք: Մանրամասնութիւնները լաւ սերտեցե՛ք որեւէ քայլի դիմելէ առաջ: Ձեր գործակիցները կրնան անվստահելի ըլլալ երբեմն:

ԿՈՅ
Բախտաբեր եւ ուրախ օրեր պիտի դիմաւորեք այս շաբաթ: Նոր աշխատանքի առաջարկ մը պիտի ստանաք: Լաւ մտածեցե՛ք նախքան որեւէ որոշում գոյացնելը:

ԿԵԻՈՔ
Գործի ճնշումներունը բացասականօրէն պիտի ազդեն ձեր վրայ: Պինդ պահեցե՛ք ձեր ջիղերը եւ ըսիւք ինչ որ դուք կ'ուզէք: Զիջ բախտաւոր շրջան մըն է:

ԿԱՐԻՃ
Ծանրաբեռնուած էք մեկէ աւելի աշխատանքով: Հանգիստի ու ընթերցումի ժամեր յատկացուցե՛ք:

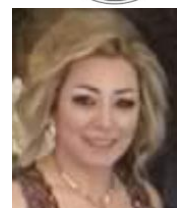
ԱՂԵՂԱՎՈՐ
Սիրելի բարեկամ մը նեղացուցած էք: Փարատեցե՛ք հարցերը եւ ձեր կեանքին մէջ արժէքաւոր ընկերներու ներկայութիւնը մի՛ թերագնահատե՛ք:

ԱՅՏԵՂՋԻՐ
Ուշիմ աշխատատեղ անձ մըն էք: Այս իսկ պատճառով յաճախ ձեր շրջապատին ուշադրութիւնը կը գրաւէ ու գնահատանքի կ'արժանանաք:

ՋՐՅԱՆ
Սիրող անկրկնելի պատմութիւն մը կ'ապրիք: Գնահատեցե՛ք ձեր սիրելիներէն: Գնահատեցե՛ք երջանկութիւնը:

ՁՈՒԿ
Կասկածամիտ դարձած էք այս օրերուն: Ձեր շուրջիներուն անպարկեշտ կեցուածքները յուսախաբութեան մատնած են ձեզ: Պինդ պահեցե՛ք ձեր ջիղերը: Լաւ մարդիկ պիտի յայտնուին ձեր կողքին:

ԽՆՃԱՆԿԱՐ

Սոնա Տէր Պողոսեան-Տարաքճեան

ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆՂԱՆ

Ա) ԻՆՉ Է ԲՈՒՆ ԲԱՐԵԿԵՆՂԱՆԸ

Եկեղեցական իմաստով Մեծ Պահքին նախորդող Կիրակին կը կոչուի Բուն Բարեկենդան: Այդ օր առատ կերուխում տեղի կ'ունենայ:

Ժողովրդական բարբառներով՝ բարեկենդանը, բերդընտունը կը նշանակեն բարի, երջանիկ կեանք:

Բարեկենդանի օրերուն կը հանդիպինք բնութեան բերքն ու բարիքը շատցնելու, չար ուժերը չեզոքացնելու նպատակով կատարուող շարք մը ծեսերու:

Բ) ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ե ԱՄԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բարեկենդանը կը տօնուեր հայկական բոլոր գաւառներուն մէջ գանազան ձեւերով:

Ա) Ուրախութեան արտայայտութիւն (գանազան խաղեր)

Բ) Կերուխում (ծմրան պաշարի մնացորդացի սպառում)

Գ) Դիմակ (ծախում՝ տիրական ներկայութիւն դառնալու, ազատօրէն արտայայտուելու, համարձակօրէն խաղը խաղալու)

Հայաստանի գանազան շրջաններուն մէջ, երիտասարդները կը հաւաքուին ու կ'ընտրէին իրենց ռեսը, գզիրը, փաշան, իշխանը կամ խանը, որ պետք էր ըլլար սրամիտ եւ ստախօս անձ մը:

Այս անձին երեսը կը մրոտէին, գլխուն չաթալթաթ կը դնէին, կռնակէն վար սաւան մը կը ձգէին, մէջքը թրիքէ կապոցներով կը սեղմէին, փորը դուրս ցցելով, ձեռքին կը տրուէր սրածայր ձող մը, որուն ծայրէն կը ծածանէին հնամենի լաթեր, ուսին կը դրուէր դիւրաձառ խոտերու խորձ մը: Խումբին մնացեալ անդամներն ալ ցնցոտիներ կը հագուէին ու կը մրոտէին իրենց երեսները:

Խումբով կ'երթային դրացի գիւղը, ուր իրենց կը սպասէր նոյն կազմով խումբ մը: Հազիւ հասնէին տաուլ-գուրնան կը սկսէր հնչել եւ անմիջապէս խաղի կ'անցնէին: Այս խաղը կը կոչուէր ղոշուն-ղոշուն կամ շահ-շահ: Պարտուող խումբին ռեսը էջը ծուռ կը նստէր եւ կը շրջէր: Այդ միջոցին կռնակին խոտին կրակ կու տային, կատակներով, հրմշտկելով էջը ու ռեսը փոսին մէջ կը ձգէին: Մինչ այդ, քահանան կը հասնէր, Աւետարանը կը կարդար, ռեսը ազատելու համար փրկագին կը պահանջէր, սակայն բոլորը վրան կը յարձակէին եւ լաւ մը կը ծեծէին գինք:

Կիներն ալ ունէին յատուկ խաղեր: Միջին տարիքի եւ աւելի մեծ տիկիներ լաթի կտորներէ ֆալոսներ կը պատրաստէին: Մէջը բուրդ կամ մազ կը լեցնէին ու անոնցմով գիրար կը հարուածէին:

Ուրիշ շրջաններ պարան կը ցատկէին, թուրան կը խաղային պարանին ծայրը տրեխ մը կապէին, միւս ծայրէն մէկը կը բռնէր ու կը ճօճէր: Կիները կը ջանային պարանին վրայէն ցատկած միջոցին իրենց կոշիկին վրայ չկոխել:

Պահքի նախորդող օրը հարազատներով կը հաւաքուէին, կերուխում կ'ընէին, կ'ուրախանային, ուրախ եւ տխուր երգեր կ'երգէին, տաղեր կ'արտասանէին՝ յիշելով պանդխտութեան գացող հարազատները:

Խրախճանքի աւարտին հաւկիթ կ'ուտէին, որպէսզի նաեւ Չատիկին պահքը հաւկիթով քակէին: Աւարտին հետեւեալ բարեմաղթութիւնը կատարելով կը բաժնուէին իրարմէ:

«Շնորհաւոր Բարեկենդան, բարով հասնիք Սուրբ Յարութեան»:

ԳԻՏԷՔ ԹԵ...

Բուն Բարեկենդանի յաջորդ օրը՝ Երկուշաբթին «Փակեալ Խորան» է, որ ժողովուրդի բերնին մէջ դարձած է «Բակլա Խորան», հակառակ որ եկեղեցւոյ խորանը արդէն իսկ Շաբաթ իրիկուընէ կը փակուի ու կը բացուի քառասորեայ բացառիկ պարագաներու միայն:

Օրմանեան Սրբազան իր «Թիսական բառարան»ին մէջ, խօսելով «Բակլախորան»ի մասին կ'ըսէ, թէ «բակլախորան» անունը կը տրուի Մեծ Պահքի առաջին օրերուն, այսինքն Բուն Բարեկենդանի յաջորդող Երկուշաբթին: Շատեր այդ անունը ուզեցին մեկնել իբր փակեալ խորան, սակայն խորանը Շաբաթ իրիկուընէ կը փակուի եւ Կիրակի օր Փակեալ խորանով պատարագ կը մատուցուի եւ խորանին փակման անունը Երկուշաբթին չի յարմարիր: Աւելի հաւանական կը նկատուի, որ Մեծ Պահքի սկիզբը բակլայ եփելու եւ գայն բաշխելու աւանդական սովորութենէն առնուած է այս անունը: Այսօր ալ, վանական կեանքի մէջ, նախընթաց իրիկունը, վերջին ուտիքի ընթրիքէն ետք, բակլայ կ'եփեն յաջորդ օրուան համար:

Փակեալ խորանի օրը արձակուրդի օր է: Փակ կը մնան բոլոր դպրոցներն ու պետական հաստատութիւնները: «Անգիր Դպրութեան» գործին մէջ կը կարդանք, որ գիւղերու մէջ փակեալ խորանին օրը, Երկուշաբթի, գիւղացիները այցելութեան կ'երթան ու իրենց քահանային եւ համագիւղացիներուն անունով կ'ըսեն. «Շնորհաւոր Բարեկենդան, բարով հասնիք Սուրբ Յարութեան»:

Բուն Բարեկենդանի օրը ժողովուրդին ազատութեան օրն է միանգամայն: Անտեսելով քաղաքավարական օրէնքները, ժողովուրդը առատօրէն կ'ուտէ ու կը խմէ, որպէսզի քառասորդական պահքի շրջանին ծուժկալ պահէ իր մարմինն ու ստամոքսը:

Այսօր, ինչ որ ալ ըլլան ժամանակի եւ կեանքի պայմաններն ու պարագաները, Բուն Բարեկենդանեան խաղերն ու պարերը կը շարունակեն ոգեւորել ու խանդավառել բազմամիլիոն մեր ժողովուրդը՝ երկրէ-երկիր ու աշխարհէ-աշխարհ:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓՈՒՍՆ ԱՓ...

Մկրտչ Էջ 7

2004-ին իվեր հաստատուած էր հայրենիք: Այդ տարիներուն առիթ ստեղծեց նաեւ ցամաքային ճամբորդութեամբ այցելելու Արեւմտահայաստան:

Սահակին համար բացուած էր ապրումներու ու երազներու նոր աշխարհ մը, կրկնապատկուած հայրենասիրական գագացումներով կը պատմէր դրախտավայր պատմական Հայաստանի մասին, թելադրելով որ ամէն հայ իր կեանքին ընթացքին գէթ մէկ անգամ այդ ուխտագնացութիւնը կատարէ:

Սահակի մահուան օրը դիմատետրի իր էջը երբ բացի, գոյժը տեղադրուած էր: Ան իր վերջին գրառումը կատարած էր 4 Փետրուար 2017-ին, «Շնորհակալութիւն կը յայտնենք քոյր անոնց, որոնք գերագոյն հաճոյք պատճառեցին ինձի, տարեդարձիս առիթով արձանագրուած մարտնչներով, սակայն տեսողական խանգարումիս պատճառով չկրցայ պատասխանել քոյրիկս, հետեւաբար ձեր ներողամտութեան ապակիներով կրկին շնորհակալութիւն կը յայտնեմ... Սահակ Ակիլեան»:

1 Մայիս 2016-ին կը կարգամ Ռատիօ Այգի հարցազրոյցը՝ Հալեպէն Հայաստան տեղափոխուած սուրիահայ Սահակ Ակիլեանի հետ:

«Կը պատրաստէի սուրիահայերուն յատուկ պանիր, որ քիչ մը տարբեր էր այստեղի պանիրներէն: Կաթ կ'առնէի զանազան մարդոցմէ ու պանիր կը պատրաստէի», կը յայտնէր Ակիլեան ու ափսոսանքով կ'աւելցնէր, որ շուրջ երեքուկէս տարուան գործունէութեան արդիւնքով ոչ միայն շահ չէ ապահոված, այլեւ մեծ վնասներ կրած է, որուն պատճառով ալ ստիպուած է դադարեցնել պանիրի արտադրութիւնը:

«Խաբուեցայ քանի մը հոգիի կողմէ: Մենք վարժ չէինք խաբուութեան: Մարդիկ այստեղ անընդհատ կը խաբեն գիտ, այդ պատճառով ձախողեցայ գործիս մէջ եւ չկրցայ շարունակել գայն», կը պատմէր վիտարուրուած Սահակը:

«Այս երկիրը, սակայն, իր ժողովական ու դրական երեսներով միշտ կը մնայ իմ հայրենիքը», կ'եզրափակէր ան:

Սահակի նման բազմակողմանի ձիրքերով օժտուած ազնիւ հայ արուեստագետը հայրենիքի մէջ տխուր վախճան մը ունենալով հանդերձ, հայրենասիրական իր գագացումները կը պահէր վեհ, որակ մը, որ յատուկ էր իրեն:

Հալեպի մէջ Սահակի հանրածախօթ էր հայրենի արուեստագետները հիւրընկալելու իր ձեռներեցութեամբ, որ երբեմն յուսախաբ կը դարձնէր գիւր:

Հայրենասիրութիւնը ընտանեկան գիծ էր, անոր հօրեղբորորդիներէն մին՝ Արցախի նահատակ հերոս Կարօ Բախքեճեանն է, միւսը՝ Գօգօ Ակիլեանը, որ 1998-ին հաստատուած է Երեւան: Սահակին եղբայրը՝ Հրայրն ալ Սուրիոյ պատե-

րագ մի սկզբնաւորութեան՝ 2011-ին հաստատուեցաւ հայրենիք:

2015-ին ծերունագարդ մայրը՝ Մարի Բախքեճեան գաղթեց հայրենիք, Սահակ ստանձնեց մօրը խնամատարութիւնը մինչեւ անոր մահը, որ տեղի ունեցաւ 2017-ի Մայիսին: Մօր մահուանէն ետք ան ընկճուած էր, երկար տարիներու շաքարախտը իւլած էր լոյսը աչքերուն, որոնք վերջնականապէս փակեց 13 Յունուար 2019-ին, հեռու իր բնակարանը ընկերներէն գործակիցներէն եւ բարեկամներէն, իր պաշտած հայրենիքի երկիրքին տակ: Իրեն հետ թաղուեցան բազմակողմանի ձիրքերը, հարստութիւն մը, գոր առիթը չունեցաւ մայր հողին վրայ մշակելու:

Թաղման նախօրեակին, մեր սիրելի ընկերներէն Յարութ Բէչեճեանին գրեցի, խնդրելով որ ափ մը հող ալ իմ կողմէ թափէ Սահակի դագաղին վրայ:

ՎԱՐՈՒԺ...

Մկրտչ Էջ 8

Նագան գաղութներ հմուտ գործիչներ, դասախօսներ ուղարկել, սերունդ պատրաստելու լուրջ աշխատանքին ձեռնարկելով:

«Գ.» Իսկ երիտասարդութիւնը որքանո՞վ ներգրաւուած է պատասխանատու մարմիններուն մէջ, որպէսզի ինք եւս ապրի այդ մտահոգութիւնն ու քայլերու ձեռնարկէ՝ իր միջոցները առաջարկելով:

Վ.Պ.-Մենք առիթներ ընծայած ենք, սակայն կը նկատենք, որ շատ մը երիտասարդներ իրենց իրենց չեն գարգացներ: Դաստիարակչական գործին մէջ մանաւանդ, հարկ է որոշ մակարդակ ունեցող տարրեր ներգրաւել:

Այս մթնոլորտը ստեղծելու համար նախ պէտք է մեր ամբողջ աշխատանքին ձեւը փոխուի: Կը կարծեմ, որ սա անհատական աշխատանքով ըլլալիք բան չէ, համակարգուած աշխատանք պէտք է տանիլ քաղաքական-գաղափարական հիմք ունեցող սերունդ հասցնելու համար: Երիտասարդութիւնը միայն խանդավառելով, քով-քովի բերելով, բանակումներ, երգահանութիւններ կ'ազմակերպելով տեղ չենք հասնիր: Այս բոլորը ժամանակաւոր խանդավառութիւն կը ստեղծեն, սակայն արդիւնքի չեն հասցներ: Մենք պատրաստուած երիտասարդութեան պէտք ունինք, որպէսզի իրենք իրենց կարգին դաստիարակեն պատանիները, ՀՄԸՄ-ականները եւ այլն: Աստուծոյ հիմնական դժուարութիւններն են գաղութային մեր կեանքին:

Անհրաժեշտ է ընդգծել նաեւ, որ 20-էն 40 տարիքը բոլորած 100-120 երիտասարդներ վերջին հինգ-վեց տարուան ընթացքին մեկնեցան քաղաքէն ու երկիրն պայմաններուն լոյսին տակ, տակաւումներ, երգահանութեան մօտ երկրէն հեռանալու, այլ երկիրներ հաստատուելու հեռանք կարը կայ: Երիտասարդութիւնը բազում դժուարութիւններ կը դիմագրաւէ, որովհետեւ երկրին տնտեսա-

կան պայմանները նախանձելի չեն, նոյնիսկ վկայեալ երիտասարդը հազիւ թէ կարենայ իր օրապահիկը վաստել այս օրերուն:

«Գ.»- Այսպիսի պայմաններու մէջ գէթ եղածը պահելու, որակ ստեղծելու համար ի՞նչ պէտք է ընել ձեր կարծիքով:

Վ.Պ.-Որակ ստեղծելու համար ես կը կարծեմ, որ բոլոր շրջաններուն մէջ կարելի է մասնագիտական յատուկ խմբակներ յառաջացնել եւ դաստիարակչական ցանցը ՀՄԸՄ-էն մինչեւ Համագային, ՍԵՄ տարածել: Անհրաժեշտ է վերամշակել դաստիարակչական ծրագրերը, միջոցները եւ գործի լծուիլ:

Նման պայմաններու մէջ իգական սեռը աւելի մեծ ներկայութիւն պէտք է դարձնել նաեւ: Ան աւելի մեծ դերակատարութիւն պէտք է ունենայ գաղութի ազգային կեանքին մէջ: «Արական միջավայր»ի հասկացութենէն դուրս գալու ենք այլեւս: Տեսէք, արաբական շրջանակները արդէն սկսած են նման աշխատելաձեւ որդեգրել: Արաբ կիներ շատ մեծ դերակատարութիւն ունին երկրի ընկերային-հասարակական կեանքին մէջ: Մենք՝ հայերս, աւելի ազատամիտ կը սեպուիք, սակայն կը տեսնենք, որ բազում կարողութիւններով օժտուած մեր տիկիները, ընկերուհիները լուսանցքի մէջ մնացած են: Այս հարցը լրջօրէն պէտք է քննարկենք ու գործնական քայլերու ձեռնարկենք:

«Գ.»- Այլ դժուարութիւններ կա՞ն գաղութի վերականգնումին ուղղութեամբ:

Վ.Պ.- Ծովափի հայ գաղութը տնտեսական դժուարութիւններ ալ ունի, քանի որ եկամտաբեր մայրուն աղբիւրներ չեն ունեցած, ցաւօք: Հակառակստործովեզերայ շրջաններ եւ մեծ կարելիութիւններ ունինք, սակայն, անկեղծօրէն խոստովանուիմ, թերացած ենք այս իմաստով: Ուստի հարկ է այս ուղղութեամբ եւս հեռանկարային ծրագրեր մշակել, որպէսզի հետագահ ընթանան մեր նախաձեռնութիւնները:

«Գ.»- Շնորհակալութիւն կը յայտնենք անկեղծ այս գրոյցին համար: Մաղթենք որ գաղութը յաղթահարէ դժուարութիւնները՝ պահպանելով իր ինքնուրոյն տեղն ու դերը սուրիահայութեան գունեղ կեանքին մէջ:

ՀՅԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ...

Մկրտչ Էջ 9

(տնտեսութեան) գարգացման ախտաճանաչում, ինչը հնարաւորութիւն կը տայ վեր հանել հիմնական խնդիրները, արատները եւ մատնանշել դրանց պատճառները: Վերջիններս թոյլ կը տան գնահատել եւ ըստ առաջնահերթութիւնների ներկայացնել Հայաստանի տնտեսական անվտանգութեան սպառնալիքները: Օրինակ՝ տնտեսութեան ներկայ կառուցուածքի պայմաններում արտաքին պարտք/ՀՆԱ ցուցանիշը հատել է թոյլատրելի սահմանը, ներքին սպառման մէջ ներմուծման տեսակարար կշիռը 50%-

ից աւելի է, ինչպէս նաեւ այնպիսի կարեւոր սպառնալիքներ, ինչպիսիք են արտագաղթը, կապիտալի արտահոսքը, վերամշակող արդիւնաբերութեան տեսակարար կշիռը, ՀՆԱ-ի նկատմամբ ներդրումների ծաւալը, գիտական հետազոտութիւններին ուղղուած ծախսերը, գործազրկութեան մակարդակը եւ այլն: Ուստի կարեւոր է ներկայացնել սպառնալիքների ամենակարեւոր խմբերը եւ դրանց կրճատման ուղղուած քայլերը: Օրինակ՝ սոցիալական սպառնալիք՝ աղքատութիւն, թշուառութիւն (սոցիալական օգնութիւն - կրթութիւն - աշխատանք), ժողովրդագրական սպառնալիք՝ արտագաղթ (մարդկային ռեսուրսների հաշուառում, ինքնագաղութացում, սոցիալական արդարութեան սկզբունքի կիրառում), ինտելեկտուալ սպառնալիք՝ «ուղեղների արտահոսք», գիտական ներուժի փոշիացում (գիտութեան եւ կրթութեան համակարգի որակական փոփոխութիւններ, գիտութեան նիւթականացում, գիտական գործունէութեան խթաններ):

9. Ծրագրային հազուագիւտ ցուցանիշները փոխադրականաբար չեն: Մինչդեռ բնակչութեան թուաքանակը քսան տարում հինգ միլիոնից աւելիի հասցնելու նպատակ ունեցող իշխող ուժը, ինչը գնահատելի է, պէտք է յստակ եւ չափելի ցուցանիշ-ուղեցիկներ մշակի: Ըստ որում՝ դրանք պէտք է միմեանց հետ համաձայնեցուած լինեն: Օրինակ՝ այդ ցուցանիշն անիրագործելի է տարեկան ընդամենը 5 տոկոս տնտեսական աճի պայմաններում: Բացի դրանից՝ վերականգնողական համար ընտրուած ցուցանիշները պէտք է տրոհուեն եւթացուցանիշների՝ իւրաքանչիւր տարուայ համար:

10. Յստակ չէ, թէ ինչ քայլեր են ձեռնարկուելու արդիւնքային ցուցանիշների վրայ հիմնուած ծրագրային բիւջետաւորման անցնելու ուղղութեամբ: Ծրագրում բացակայում են Սահմանադրութեան 154-րդ յօդուածով ամրագրուած՝ ֆինաստընտեսական, վարկային եւ հարկային միասնական (որպէս ամբողջութիւն), պետական պարտքի, ինչպէս նաեւ պետական սեփականութեան կառավարման ոլորտներում կառավարութեան քաղաքականութիւնները:

11. «Արցախի Հանրապետութիւն» պաշտօնական անուան փոխարէն ամենուր օգտագործուած է «Արցախ» բառը, ինչը չի բնութագրում ինքնիշխան պետութեանը՝ Արցախի Հանրապետութեանը:

12. Հարկ է արձանագրել, որ ամբողջ ծրագրում չի գտնուի որեւէ հաստատում, որ այս կամ այն ուղղութիւնը, ծրագիրը կամ գործողութիւնը ծառայելու է ազգային արժեհամակարգի ձեւաւորմանը, ազգային պետութեան կայացմանը:

13. Հետագայում, յստակ չափորոշիչների վրայ հիմնուած կառավարութեան ծրագիր ունենալու համար, անհրաժեշտ է օրէնքով սահմանել կառավարութեան ծրագրին ներկայացուող պահանջները:

Ոլորտային գնահատումները՝ յաջորդիւ:

(Շար. 1)

Ռաֆֆի Միլախեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Հայաստանի 4 Դահուկորդներ Կը Մասնակցին Աշխարհի Առաջնութեան
Աւստրիոյ Չեյֆելթ քաղաքին մէջ 20 Փետրուար-3 Մարտին տեղի կ'ունենայ դահուկավազքի աշխարհի 52-րդ մրցաշարքը: Հայաստանի ազգային ողոմպիական կոմիտէի մամլոյ ծառայութեան համաձայն, Հայաստանի հաւաքականին հետ տոյն մրցումներուն հանդէս պիտի գան չորս մարզիկներ՝ Գաթիա Գալստեան, Միքայէլ Միքայէլեան, Թադէոս Պողոսեան եւ Միասնիկ Ղարիպեան: Տղոց կազմը պիտի մրցի 15 քմ., 30 քմ. եւ 50 քմ. մրցատարածութիւններու վրայ, իսկ Գաթիա Գալստեան 5 քմ. եւ 15 քմ. տարածքի վրայ: Աւելցնենք, որ հայ դահուկորդները նախ պիտի մասնակցին արագավազքի (սփրինթ) մրցումներուն, որ տեղի պիտի ունենայ 21 Փետրուարին:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Ճոզէ Մորիսիո Պիտի Վերադառնայ Մարզիչութեան Ասպարէզ

Փորթուկալցի մասնագետ Ճոզէ Մորիսիո ներկայ եղաւ Ֆրանսայի Լիկա-1-ի «Լիլ»-«Մոնպելիէ» հանդիպումին: Խաղէն ետք Մորիսիո յայտնեց, որ կը փափաքի աշխատիլ Ֆրանսայի խումբերուն հետ: Ան ըսաւ. «Աշխատանք կը փափաքիմ ունենալ Ֆրանսական Լիկա-1-ին հետ: Արդէն աշխատած եմ 4 երկիրներու մէջ, ուստի կը սիրեմ նոր մշակոյթներ բացայայտել: Առաջնակարգ նոր խումբի հետ աշխատիլը ուղղակի հրաշալի կը դառնայ: Այս պահուն հանգիստ եմ, կը փորձեմ ժամանակս անցընել ընկերներու եւ ընտանիքիս հետ: Այդ բոլորին հետ մէկտեղ կ'ուզեմ կրկին վերադառնալ մարզիչի գործին: 2-3 ամիս առանց աշխատանքի կրնամ մնալ, սակայն երբ այդ ժամանակաշրջանը երկարի, հոգեկան աշխարհի շատ բարդ կը դառնայ: Յոյս ունիմ, որ կարելիութիւն կ'ունենամ կրկին վերադառնալու եւ աւելի ուժեղ դառնալու»:

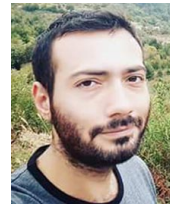

«Չելսի» Մտադիր Է Փոխել Գլխաւոր Մարզիչը
Լոնտոնի «Չելսի»ի ղեկավարութիւնը անհանգիստ է Անգլիոյ առաջնութեան մրցումներուն Մանչեսթըր Սիթիէն կրած 6 - 0 պարտութեան արդիւնքով: Ըստ The Sun թերթին, լոնտոնեան ակումբը կը մտածէ նոր գլխաւոր մարզիչ մը հրաւիրել: Աղբիւրին համաձայն, «ազնուականներ»ը կը փափաքին հրաւիրել Ռիալ Մատրիտի նախկին գլխաւոր մարզիչ Զենատտին Զիտանը, որ այս տարուան ամբողջ անըստ պատժաւորութեան իր հրաժարականը տուաւ եւ մինչեւ օրս կը գտնուի ազատ մարզիչի կարգավիճակին մէջ: «Չելսի»ի ղեկավարութիւնը կը փափաքի բանակցութիւններ վարել Ֆրանսացի մասնագետին հետ, նկատի ունենալով որ խումբի գլխաւոր մարզիչը՝ Սարին, ակումբի նախագահ՝ Ռոման Աբրամովիչը յուսախաբ դարձուցած է: Աւելցնենք, որ լոնտոնեան ակումբը վերջին չորս խաղերուն երեք պարտութիւն կրեց:

Մարզական Դէմքեր

ՅԵՆՐԻՆ ՄԻՒԹԱՐԵԱՆ

Պետիկ Աշոտեան

Հենրիխ Միսիթարեան հայ արհեստավարժ ֆութպոլիստ է: Հայաստանի ազգային հաւաքականի լաւագոյն ռմբարկուն է, իսկ 2015 թուականէն՝ աւագը: Մինչեւ 2018 հանդէս եկած է անգլիական Մանչեսթըր Ինայթսըտ ակումբին հետ, որպէս կիսապաշտպան: 22 Յունուար 2018-ին Միսիթարեան 4 տարուան պայմանագրութիւն կնքած է Լոնտոնի Արսենալին հետ: Ունի Երեւանի պատուաւոր քաղաքացի կոչում (2012): Ութը անգամ դարձած է Հայաստանի լաւագոյն ֆութպոլիստ (2009, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 թուականներուն): Ան կը համարուի Հայաստանի ազգային հաւաքականի պատմութեան լաւագոյն ռմբարկուն՝ 60 խաղի ընթացքին իր խփած 22 կոլերուն շնորհիւ: Ան միակ հայ ֆութպոլիստն է, որ խաղցած է Անգլիոյ Փրեմիեր Լիկայի կազմին մէջ: 2017-ին ընդգրկուած է Հայաստանի լաւագոյն մարզիկներուն Top 10-ին մէջ:

Միսիթարեան կը տիրապետէ 7 լեզուներու՝ հայերէնի, ռուսերէնի, ֆրանսերէնի, անգլերէնի, փորթուկալերէնի, իտալերէնի եւ գերմաներէնի:

Իր նախասիրած շարժանկարն է «300 Սպարտացիները»:

Անոր նախասիրութիւններէն մէկը ընթերցանութիւնն է: Կը սիրէ նաեւ ճատրակ, սեղանի թէնիս եւ ծովային ֆութպոլ խաղալ:

Մանկութեան իր ամենասիրելի խումբը «Արսենալ»ն էր:

Հայաստանի հաւաքականէն ներս առաջին անգամ կոլի հեղինակ դարձած է 28 Մարտ 2009-ին՝ Եսթոնիոյ դէմ խաղի ընթացքին:

Իր դիտած առաջին խաղը 1996-ին տեղի ունեցած Հայաստան-Գերմանիա խաղն է: Երեւանի մէջ իր ամենասիրած վայրը Թումանեան փողոցն է:

Մանկութեան շատ կը վախնար մութէն: Զաղցրակեր է, շատ կը սիրէ տուրմն ու պաղպաղակը:

Կ'ունկընդրէ փոփ, իսկ երբեմն ալ ռէփ երաժշտութիւն:

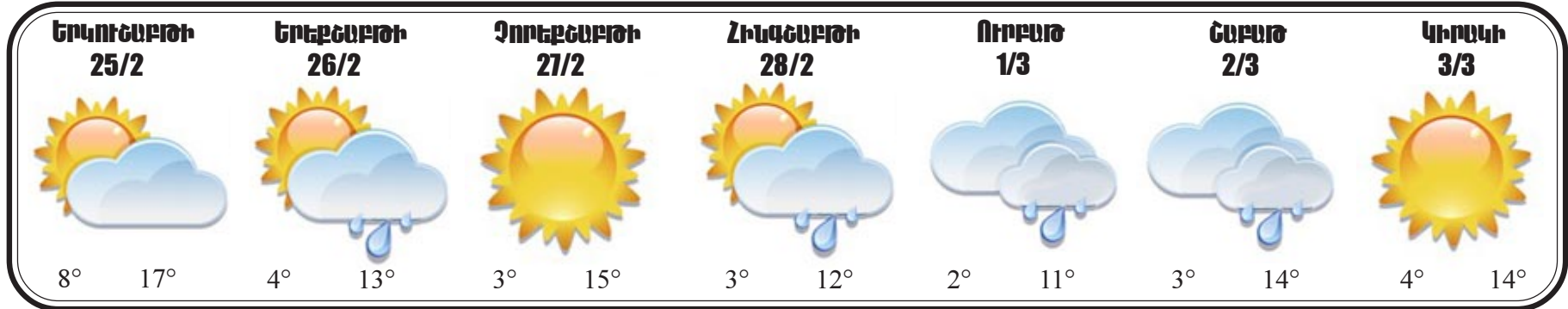
Իր նախասիրած գոյներն են՝ ճերմակը եւ կապոյտը:

Ըստ Transfermarkt.com-ի Հենրիխի խումբէ-խումբ փոխադրման արժեքը կը կազմէ 22 մլն. եւրօ, սակայն Պորուսիան անոր համար վճարած է 27,5 մլն. եւրօ:

Ան յաճախ բարեգործութիւն կը կատարէ, սակայն չի սիրեր յայտարարել այդ մասին, քանի որ բարեգործութիւնը իւրաքանչիւր մարդու պարտքը կը համարէ:

Երկրպագուները եւ խաղընկերները Հենրիխին յաճախ Միքի կամ MagicTaryan կը կանչեն, իսկ ռուսերը «լաւագոյն հայը Հենրիխ Միսիթարեանն է» կ'ըսեն:

Առաջին հայ ֆութպոլիստն է, որ մասնակցած է «Իւրովա-լիկ»ի եզրափակիչին եւ կոլ արձանագրած:

ԱՄԱՆՂԱԿԱՆ ՄՐՅՈՅԹԸ

Ընթերցանությունը կը գարգացնէ մարդուն միտքն ու լեզուն: Ան կը հարստացնէ բառապաշարը, որ կը նպաստէ անթերի ուղղագրութեան: Սոյն հիմնակէտէն մեկնելով այս տարի եւս «Քրիստափոր»

եւ Թիթեռնիկը», «Յրաշք Երկիր» եւ «Խելացի Արամիկին Լուծումը»: Յինգերորդ կարգի աշակերտները ընթերցեցին մանկապատանեկան համաշխարհային գրականութենէն հետեւեալ պատմութիւնները՝ «Խօսող

Գրադարանի 100-ամեակին առիթով, վարչութիւնը կազմակերպեց ընթերցանութեան մրցում, որ տեղի ունեցաւ 9 եւ 16 Փետրուար 2019-ին, ԱՄԺ Տան «Լեւոն Շանթ» սրահէն ներս: Մրցումին մասնակցեցան հայկ-

Գորտը», «Խնդանող Ծերունի» ու «Իշխանուհին եւ Վիշապը»: Վեցերորդ կարգի աշակերտները ընթերցեցին Ռաֆֆիի «Կայծեր» վեպին Ա. հատորէն հատուածներ: Նախքան արդիւնքներուն յայ-

ական վարժարաններու (Դ., Ե. եւ Զ.) կարգերուն աշակերտները: Մասնակիցներուն տրամադրուեցան հայերէն գիրքեր ու պայծառ մայրենին ճառագայթեց անոնց շրթներէն:

տարարումը Բալիկ Աւագեան անդրադարձաւ ճշգրիտ ընթերցանութեան կարգ մը կանոններու եւ քաջալերական խօսքեր ուղղեց աշակերտութեան:

Մրցումը սկսելէն առաջ օրուան բեմավար՝ Սարին հալոյեան հակիրճ ձեւով ներկայացուց «Քրիստափոր» գրադարանի հարիւրամեայ պատմութիւնը, ապա պարզեց նիշերու բաժանման ձեւը, դիտել տալով, որ ան պիտի ճշդօրէն առագանութեան, սահուն ընթերցանութեան, ապրումի եւ համարձակութեան հիման վրայ: Բեմավարը ներկայացուց նաեւ ձեռնարկի դատակազմին հետեւեալ անդամները. - Բալիկ Աւագեան, Սիլվա Ճապաղչուրեան եւ Անի Դաւիթեան-Ուրիշիկեան:

Մրցոյթի արդիւնքը հետեւեալ պատկերը կրեց. -

Մրցոյթին աշակերտները քաջալերելու եկած էին վարժարաններու հայերէնաւանդ ուսուցչուհիները եւ մասնակիցներուն ծնողները:

Դ. կարգէն առաջին հանդիսացաւ Ազգային Միացեալ վարժարանէն Ալիսիա Գասապեան, երկրորդ՝ Լ. Նաճարեան-Գ. Կիւլպէնկեան Կեդրոնական վարժարանէն Նարոտ Գայթանեան, իսկ երրորդ՝ Ազգային Միացեալ վարժարանէն Մարիա Բրդոյեան:

Մրցոյթը ընթացաւ երկու փուլով: Առաջին փուլին աշակերտները յաջորդաբար ընթերցեցին իրենց ընտրած կտորները, իսկ երկրորդ փուլին իւրաքանչիւր աշակերտ ընթերցեց դատական կազմին կողմէ տրամադրուած յօդուածը:

Ե. կարգէն առաջին հանդիսացաւ Կրթասիրաց Ս. Չեմպերճեան Երկրորդական վարժարանէն Թիա Մարիա Բեշիշեան, երկրորդ՝ Լ. Նաճարեան-Գ. Կիւլպէնկեան Կեդրոնական վարժարանէն Աննա Զոյեան, իսկ երրորդ՝ Ազգային Միացեալ վարժարանէն Արշի Տիւլպերեան:

Չորրորդ կարգի աշակերտները ընթերցեցին Զամազայինի Վահէ Սէթեան իրատարակչաւ տան «Դարձիր Գիրքի Դեղինակ» մրցոյթի առաջնակարգ աշակերտներուն հետեւեալ պատմութիւնները՝ «Կակաչը

2. Կարգէն առաջին հանդիսացաւ Ազգային Միացեալ վարժարանէն Եսթեր Կիւլտայեան, երկրորդ՝ **Յոյր Ապաճեան**
Շաբ. 19 12

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԻՄՆԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԸ ՅԻՇԱՏԱԿԵՑԻՆ ՏԵԱՌՆՆՂԱՌԱՅԻ ՆԱԽԱՏՈՆԱԿԸ

Ա) ՀԱՍԻՉԷ

Հասիչի Ազգային Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէնութիւնը, ուսուցչական կազմն ու աշակերտները կը շարունակեն յիշատակել Ազգային-Եկեղեցական տօները միեւնոյն խանդավառութեամբ:

Արդարեւ, Չորեքշաբթի, 13 Փետրուար 2019-ի երեկոյեան, վարժարանի շրջափակին մէջ անոնք մեծ խանդավառութեամբ վառեցին խարոյկը եւ յիշատակեցին Տեառնընդառաջի Նախատօնակը:

Բ) ՏԵՐԻՔ

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 3:30-ին, հովանաւորութեամբ Արժ. Տ. Պսակ Զեկ. Պերպրեանի, Տերիքի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ երեկոյեան ժամերգութիւն, որմէ ետք Տեառնընդառաջի Նախատօնակի յատուկ շարականներու երգեցողութիւն եւ արարողութիւն:

Ապա ներկաները շրջափակի խարոյկին շուրջ շրջանակ կազմած վերապրեցուցին մեր ասանոյթներն ու հրավառութեան հետ եզակի ուրախութիւն ապրեցան:

Գ) ԳԱՄԻՇԼԻ

Գամիշլիի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ եւս յիշատակուեցաւ Տեառնընդառաջի Նախատօնակը՝ հովանաւորութեամբ Ճեղիթի Զայոց Առաջնորդական Փոխանորդ Զոզ. Տ. Ռուբէն Արդ. Նալպաստեանի: Երեկոյեան ժամերգութենէն ետք, հաւատացեալ ժողովուրդը շարականներու երգեցողութեամբ ուղղուեցաւ միջնակարգի շրջափակ, ուր հայր տուրքին գլխաւորութեամբ ասանդական խարոյկին բոցավառութիւնը կատարուեցաւ: Ներկաները օրուան խորհուրդը ներկայացնող կրակէն լապտերներ վառեցին ու իրենց բնակարանները լուսաւորեցին անոնցմով:

Բժշկի. Մարի Սեւրն